

Duty is the sublimest word in the language; you can never do more than your duty; you should never wish to do less.

—Robert E. Lee.

OPINION

Founded by Mahatma Gandhi in 1903.

Former Editor: Manilal Gandhi—1918-1956.

No. 6—Vol. LVII.

Friday, 13th February, 1959

REGISTERED AT THE G.P.O. AS A NEWSPAPER.
Price: FOUR PENCE

Luthuli Says Multi-Racialism “Inescapable”

THERE was standing room only when Chief Luthuli, President-General of the African National Congress, addressed the International Parliamentary Debating Society last week.

He was moving a Government motion that “the realisation of a common society is the only guarantee of peace and progress South Africa.”

He said that multi-racialism an “inescapable fact” in South Africa. It was the

duty of statesmen to fight against all kinds of sectionalism. The history of mankind was the story of man’s migration.

Man, by nature, likes unity, and the basic human desire was for unity. “We belong to the family of man. The great teachers and leaders worked for the unity of peoples.”

Shaka and Moshesh stood for unity. From scattered tribes, they created unity.

He stood for “one man, one vote. It was often asked: “Would this not lead to the rule of a black majority.” His answer was that he stood for a democratic majority rule. Parties would not exist on racial lines.

Chief Luthuli said that he hoped to live to see the day when the South African community would evolve a common culture, and when all sections of the people stood as one.

Voortrekker Memorial

All symbols of sectionalism would go, and if he had any say, the Voortrekker Monument, which was a

symbol of sectionalism, would go,

There was no other alternative to a common society. Segregation and apartheid had been tried. They have failed.

The Opposition criticised the motion and moved an amendment that the realisation of a common society was not only impossible

and impracticable but fraught with dangerous consequences for the future peace and prosperity of South Africa.

After a lively debate, in which two visitors also took part, the motion was put to the House and declared carried by an overwhelming majority.

(Continued on page 57)

Indian Communist Premier To Appeal To Russia

ACCORDING to a report in the “New York Herald Times,” the Communist Chief Minister of Kerala State has said he will bypass Prime Minister Jawaharlal Nehru’s government and appeal to Soviet Prime Minister Nikita S. Khrushchev for economic aid for his state.

Chief Minister E. M. S. Nambudiripad told reporters in Trivandrum, capital Southwest Indian state, that he will ask Mr. Khrushchev to earmark some of the Union’s aid to India for use in developing Kerala. Mr. Nambudiripad is going to Moscow for the twenty-first congress of the Soviet Communist party.

Russians Ask For 116 Visas To Ghana

Dr. Nkrumah Alarmed

THE “Stars” Paris correspondent says President de Gaulle was chairman at the first meeting of the Executive Council of the French Community. Ten African Premiers of newly independent republics that were once France’s overseas territories sat at a round table with the French Prime Minister and seven French Ministers.

The Africans were received with enormous pomp. A mounted guard presented arms and a military band played.

A French Minister said “Everything has gone very well.”

The secrets of of discussions have been well guarded and it is unlikely that they will be revealed in the communique which is expected after the concluding meeting.

The main issue is the form the new community will take. The Africans on

the whole favour loose links with Paris on the model of the Commonwealth.

They Want . . .

But the French want this ultimate body—the Executive Council—to be controlled by individual votes, which would ensure them control, as they have eight representatives plus the chairman.

The Africans want one country, one vote.

The Africans also want to be sure that new French ambassadors will not assume
(Continued on page 59)

OPINION

FRIDAY, 13TH FEBRUARY 1959

Two Valuable Friends Lost

BOTH the Phoenix Settlement and the cause of racial accord mourn the loss of two friends who died recently, thousands of miles from South Africa. The first was Henry S. L. Polak who recently died in England and the other, Reginald Reynolds who passed away in Australia some weeks ago.

Henry Polak

Henry Polak had very many close links with Mahatma Gandhi, the Phoenix Settlement and the journal. A chance incident in which he learnt to the Mahatma Ruskin's "Unto This Last," started a chain of events which was to alter the course of history in India and project Gandhi to the front rank of the leaders of the human race.

When, in the end, Gandhiji decided to establish the Phoenix Settlement and take over "Indian Opinion" he found Mr. Polak a tower of strength at all times. For a while he stayed and worked in the Settlement and then returned to Johannesburg where he joined the Mahatma. In the end he came down to edit the paper for a period of about ten years, up to 1916.

Even after he had left South Africa he continued his interest in the Settlement and kept his contact with the Gandhi family.

The real greatness of Henry Polak lay in his evaluation of the human personality and his deep sense of loyalty to men and causes alike. Belonging to the Jewish faith he was naturally regarded as a White man entitled to all the privileges and immunities which go with a White skin in this country. He held a well-paying post on the staff of the "Transvaal Critic." But after Gandhi had discussed with him the scheme he had in mind to extend the area of racial accord in South Africa, Polak left the comforts of life in Johannesburg, resigned his job and came to live with poor, non-White settlers at Phoenix. That was more than just a declaration of solidarity—important as that was; it was an act of identification which laid solid foundations for the tradition of race conciliation which is such a welcome and remarkable feature of South African life.

In spite of the fact that the race-haters are very powerful at the moment, it remains true that they are not having things their way all the time. It fills us with gratitude to know that one of the reasons for this is that this country has an old and strong tradition of evaluating the human being as the brother of his fellowman.

Reginald Reynolds

On quite another plane, Reginald Reynolds was a champion of the rights of the human being in his own

right. Unlike Polak he lived in Great Britain. But like Polak, he also was a journalist. He did not have very close connections with the Phoenix Settlement but spent some time in India in the fight for independence.

He is more widely known for his espousal of the cause of the oppressed in Africa. He wrote extensively in the British Press tearing to pieces the hypocrisy which claims allegiance to civilised values of life while denying their benefits to the man of colour.

Always a crusader for peace and justice, he was at all times to be found in the forefront in the fight against reaction. And that often sent him behind prison bars. If he had been endowed with good health, people might have understood. But to remember that he always suffered from ill-health merely shows up the type of man that he was.

He visited this country while Manilal Gandhi lived and after that wrote a book: "Beware of the Africans!" in which he attacked the arrogance of the race supremacist who imposes his will on his fellowmen and warned that apartheid was a clear invitation to very serious trouble.

We mourn with pained hearts the loss of these two distinguished soldiers in the fight to make ours a more decent world in which free men and women can make the best possible use of their lives. But in doing that we find consolation in the fact that the work they did will at all times stand out as living monuments to them.

And when, one day, South Africa becomes free, posterity will be grateful for that fact that she had among her friends, men like Henry Polak and Reginald Reynolds. And when the history of our times comes to be written, it will be noted as significant that both these men renounced privilege and found their place on the side of the oppressed man of colour. From this we can look forward with faith and confidence that the foundations they laid will still enable us to solve our problems and together build a great country in which no human being shall be punished for having been treated with a particular skin colour.

Oxford Demonstrates Against University Apartheid

OXFORD University students staged a demonstration outside South Africa House today against the Union Government's intention to introduce Apartheid in South African universities.

The demonstration was organised by the Oxford University Labour Club and the University's Africa Society.

Students carried placards reading "Oxford students protests against Apartheid in universities," and "no segregation in South African universities."

About 30 students—men and women and including several Africans from Tanganyika and

West Africa—took part in the demonstration, but only three or four stood at the main entrance to South Africa House.

According to Mr. Paul Lewis, one of the students who was in charge of the demonstration, the police said they would not allow a demonstration within a mile of Parliament while Parliament was sitting. The students took turns to stand in front of South Africa House.

Mr. Lewis said it was "token demonstration." A deputation asked to see the High Commissioner, but as he was not in, it saw the secretary.—Sapa-Reuters.

Where Democracy Digs Its Own Grave

By VINOBA BHAVE

POLITICAL parties, whether in our country or outside, which subscribe to narrow ideals and loyalties, are out of-date in this Age of Science. They are the remnants of an age which is fast disappearing. To-day, before our very eyes, democracy is being transformed into military dictatorship. France, Egypt, Iraq, Thailand, Pakistan and to some extent Burma, all are leading towards the same fate.

In these fast moving times it is difficult to foresee what shape things may take ultimately. Very often it happens that things which appear contradictory to each other come closer and ultimately get transformed into the other. We have seen how easily Communism turns itself into State Capitalism. A thing which comes into existence as a reaction to some other thing does not take much time to assume the character of the original. Hence just as Communism comes closer to Capitalism, so also democracy to militarism, because to democracy also seeks to achieve the welfare of the people through a centralised government. Let us examine this a little more closely.

Surrender

Today we do not say to the people that they themselves have to strive for their own welfare. Instead, we say to them "elect such and such person as your representative and he will do all that is necessary for your welfare". Consequently, a 'Welfare State' is formed and a great deal of power and initiative is concentrated into the hands of the government. In these days instead of surrendering ourselves to God, we surrender to the State. People are taught to look towards the State for every little thing. All this is being done in the name of democracy. Everyone says that you vote our party to power and we will do all the rest. People thus elect their representatives but when the latter are unable to fulfil their promises, people become dissatisfied. In addition, people have also to undergo a lot of harassment due to the maze of rules and regulations, and laws necessary in a centralised system.

Under these circumstances it becomes very easy for the army to step in and take power into own hands on the promise of relieving the distress of the people. I am not discussing here whether this will happen in India or not. India is after all a small part of the world. I am talking at present of the whole human community. I repeat that where a great deal of power is concentrated in the name of welfare of the people and an army is maintained for its protection, democracy digs its own grave by its

own hands. Whether it is a capitalist government or communist, whether it is fascist or democratic, or so called Gandhian, today the sanction behind every government is the Army. If that is so, all these belong to the same category even though they appear in different garbs. If we depend for protection and for maintaining the integrity of the country on the army, naturally we must equip it with the most modern arms. We have then to encourage heavy industries for manufacturing such weapons and other requirements of the army. Hence, once we accept the army as inevitable, we have have to gear our whole economy to it.

Dependence

Whether in India or in any other country if the people are taught to depend on government for everything, then, whatever the nature of the Government, the situation is potentially dangerous. In its political evolution the human race has rejected monarchy because under monarchy the people become de-

pendent, although they may feel happy in the reign of a benevolent monarch. We should have sense enough to understand that if the people become as much dependent under the rule of a Prime Minister in a democracy as in monarchy, there is not much to choose between the two.

It is no use saying that in a democracy people have the right and the opportunity to change the government every few years. A little serious thought will show how hollow is this contention. Four or five years is not a small period in these days when scientific advancement has changed all the old values of time and space. What one government does today in the five years of its tenure very often binds the successive governments also, and cannot be undone or left unfinished by them.

Modern governments are as omnipotent as God. Such vast power of such great variety is concentrated into their hands that it paralyses the initiative of the people and leaves them helpless. The centralised governments have then to depend on the force of arms for maintaining and carrying out their authority. Under any circumstances this is a dangerous state of affairs and calls for serious consideration from all those who believe in democracy.—From "Bhoodan."

S. A. Statesmen And Broken Pledges

"**CIVIL RIGHTS**" is the organ of the Civil Rights League. In its February issue it comments thus on the proceedings of the Capetown conference of the South African Institute of Race Relations:—

We are grateful for the courage and honesty of Dr. Ben Marais and his appeal to "every responsible Christian" to investigate the effects of the Group Areas Act on the Indian community in Pretoria and elsewhere. In an article in *Die Kerkbode*" he says: "During the past few months I have attempted to see the matter from all angles, but I can come to only one conclusion: On the grounds of common humanity, without even talking of Christian ethics based on love of God and love of fellow men, the proposals as they affect many urban and country areas are altogether unacceptable...the proposals like those which for example affect a city like Pretoria—and not only Pretoria—cannot in my opinion be defended on Christian grounds (and)...may not be accepted thus

by the Christian Church...After months of investigation I believe that the present proposals will mean for a very large number of Indians—to whom many other avenues are closed—great losses, and even poverty and even starvation. Does the Christian Church remain silent in the face of something like this...Put yourself in the place of this group..."

During the discussion on group areas at the recent Race Relations Council meeting ex Justice Richard Feetham quoted an assurance given by General Smuts (then Minister of the Interior) to Mahatma Gandhi in 1914: "It always has been and will continue to be the Minister's policy to see that laws are administered with due regard to vested rights...otherwise there could be no security for anyone,"

The Council was informed by Miss Muriel Horrall that representatives of the Group Areas Board had told Pretoria Churchmen that it was clear that the Indians had too large a share of trade, and that they would submit to some curtailment of their trade in the interests of some other groups, mostly non White—thus openly admitting "a fact that has long been evident: that in practice the Government is going far beyond the aims of the Act as expressed in its long title. It is using the machinery of this Act, not only to re-arrange the residential areas of the various racial groups, but also to control their occupational distribution."

Miss Horrall concluded by saying: "The way in which this legislation is being implemented is quite indefensible. In practically every town of the Union the White group is being left undisturbed, while the non-White groups are being called upon to make disastrous sacrifices. One trembles to think of the grievous resentment, bitterness and, indeed, hatred that is being engendered."

No wonder the Institute again condemned "the spirit, intent and application" of the Group Areas Act.

The editor of "*Die Kerkbode*" described Professor Marais's interpretation of the situation as "very one-sided", and expressed a desire to "hear the other side also." Is there another side,

Death Of Dr. Malan

DR. DANIEL FRANCOIS MALAN, who was Prime Minister of the Union of South Africa from 1948 to 1954, died peacefully in his sleep at his home, Morewag, at 7.20 a.m. on Saturday, February 7. Members of his family were present. Dr. Malan was in his 85th year.

Dr. Malan became ill towards the end of last year and recovered but on Friday afternoon he had a relapse. He became gravely after suffering a stroke at his home.

DRY RED CHILLIES

Try Our Special "Mixgrade" No. 1 Dry Red Chillies at 49/6 per Bag of 33 lbs Gross Weight F.O.R. Brits

CASH WITH ORDER
(For samples, postage and packing 1/-)

MAARMANS (Pty) Ltd.
Box 26, Phone 128,
BRITS, Transvaal.

N.I.C. Condemns Abolition Of African Representatton

IN April last year when the Nationalists were returned to power we predicted that there would be an annihilation of the existing parliamentary rights of the non-white peoples. The announcement by the Minister of Bantu Administration Mr. De Wet Nel that legislation would be introduced at this session of Parliament to remove the existing African representatives amply justifies our prediction," says a statement issued by the Natal Indian Congress.

The Congress statement continues: "The whole move is contrary to all democratic concepts and must receive our very strong condemnation even though the nature of the existing representation limited to the communal roll is in itself the very negation of democracy. But the removal will now leave the African people completely without any direct representation in Parliament."

"If in this manner," the statement continued, "white supremacy is to be deliberately entrenched for all time and no means are allowed to non-whites to express themselves politically on a parity with the whites then it is not unreasonable to expect disastrous consequences follow."

Shocking

"Strangely enough, the statement added "white conscience has not been sufficiently aroused to voice itself against the tyranny that is being steadily imposed on the bulk of the South African population "This is shocking particularly in view of the recent incidents in the Belgium Congo where no sooner had the rioting ceased the Colonial government announced that equal votes would be given to all and that the Congolese would be granted independent status.

"The Natal Indian Congress reiterates its opposition to all forms of minority rule. We will work unceasingly for a truly non-racial democracy in which

all peoples irrespective of race, colour or creed will have a full and free voice in government.

"We warn that the time has

arrived for Nationalists to realise that white supremacist policy cannot be perpetuated for ever. At some stage there must come an end to it."

Liberals To Publish Accra Report

THE National Executive Committee of the Liberal Party of South Africa met in Durban on the 17th and 18th of January.

It considered a report presented by Mr. Jordan Ngubane, the leader of the Party's delegation to the All-African People's Conference held at Accra, Ghana, in December. In view of the great significance for South Africa of the views expressed and decisions taken at the Conference and the clear divergence between official South African policies and those being followed in the emerging states of Africa, the Committee decided to publish Mr. Ngubane's report immediately.

Congress

It was decided that the National Congress of the Party would be held in Johannesburg from the 3rd to the 6th of

April this year and that this Congress would devote most of its time to planning ways and means of breaking down the Apartheid front in South Africa.

The situation arising out of the decision to abolish African Representation was considered. Although the Committee felt that this form of representation was totally inadequate, the Party was shocked at the callous disregard of the rights of Africans shown by the Government. The Liberal Party would like to bring to the notice of South Africa that there is now to be no voice raised in Parliament against Apartheid.

The proposed ban on 'mixed social gatherings' in Johannesburg was strongly condemned as it is a direct threat to the individual's right to entertain whom he pleases in his own home.

India's Largest Insurance Company At Your Service

The New India Assurance Company Limited

SOLE REPRESENTATIVE IN THE UNION OF SOUTH AFRICA

RUSTOMJEE JALBHOY RUSTOMJEE

140, Queen Street, DURBAN.

FOR SERVICE AND SECURITY
CONSULT US FOR
EVERY TYPE OF INSURANCE

P.O. Box 1610,
Residence: 111 Eleventh Avenue,
DURBAN.

Phones:
Office: 25845
Residence: 36413.

Nkrumah Says S.A. Delegates To Accra Conference Were Hopeful

IN the Press conference he held in New Delhi before the conclusion of his visit to New Delhi Dr. Kwame Nkrumah, Prime Minister of Ghana said that he saw no incompatibility between his country being a member of the Commonwealth along with Britain and South Africa and Ghana's advocacy of the liberation of all African colonies and end of racialism.

He said the Commonwealth was an association of free countries having their own internal and external policies. They met together and discussed problems. "If Britain still holds colonies in Africa, I think we have made it clear that it should not be so," he added.

Dr. Nkrumah was addressing a Press conference during which he replied to a large number of questions on conditions facing free African countries and aspirations of the people of the African continent. He recalled that the recent conference of representatives of African territories held at Accra had decided inter alia to "work actively for a final assault on colonialism and imperialism in Africa and for the ultimate achievement of a union of Commonwealth of African States."

No Bar

He said that in such a Commonwealth, there could be no bar to inclusion of Arab States in North Africa as they were part of the African continent.

Asked to amplify his statement on "assault on colonialism," Dr. Nkrumah said that the Accra conference had voted in favour of non-violent non-cooperation for achieving political freedom. At the same time each country would have to determine its own course of action depending on local circumstances.

A correspondent asked whether his earlier proclamation about Ghana being a springboard for the liberation of Africa would be consistent with its international obligations as a sovereign country. Dr. Nkrumah said, "We have made it clear to the whole world that our own independence is meaningless unless it is linked with the liberation of other African countries. It is not a question of trying to start subversive activities or movements against anybody. All that we ask for is that in Africa the majority should form the basis of government. If you preach democracy elsewhere, why don't you do it in Africa too?"

Asia And Africa

"Whatever may be the re-arrangement of African countries, there should be goodwill, sympathy and friendship between African and Asian countries. I think we have made that plain and clear. In all these matters there is no conflict. In fact as far as I know there is real understanding."

Indo-Ghana Relations

Of his talks with Prime Minister Nehru, Dr. Nkrumah said: "I am trying to learn much from him with all his experience in solving problems."

Asked if the question of economic aid to Ghana by India had come up for discussion, he said: "We have not talked about it yet," but added that India was already helping Ghana by providing engineers, doctors, administrators etc. He was very impressed by the growth of small industries in India. He made a special reference to the widespread use of scooters and thought that they would be very useful in Ghana too. He proposed to introduce them in his country as they would increase the mobility of civil servants and their families.

Other points made by Dr. Nkrumah were: Foreign policy. As a young nation, Ghana did not want to be involved in other people's troubles. "It is to our advantage to be the friend off all and the enemy of none. That does not mean on basic issues there should be any suspension of judgment. If we do that, we will not do justice to ourselves."

Internal troubles in Ghana: "I hope we shall be able to know in the next few months whether they are of indigenous origin or influenced from abroad."

South African Delegates

When a correspondent reminded him that the opposition leaders recently detained were demanding an open trial, he said: "I hope they will get it."

South African racialism: South African delegates who attended the Accra conference

were optimistic about the outcome of their struggle against racialism.

Speaking at a civic reception in the honour of the Prime Minister of Ghana, Mr. Nehru said that one of the most remarkable features of the present age was that Africa, which had been subjected to degradation and misery by one or the other of European nations in the past, was at last astir and on the march. With the independence of Ghana a wave of irresistible faith in the emergence of a suppressed people had passed over the whole continent. Dr. Nkrumah symbolised that spirit of resurgent Africa.

During the last century, Mr. Nehru said, European nations overran Africa and parcelled out the entire continent among themselves. Now that the people of Africa had started realising how they had been treated, it was obvious that the old order could no longer continue to exist. The British Government deserved to be praised for acquiescence to this change (in granting freedom to Ghana). But elsewhere there was a tendency on the part of those in power to go on suppressing the African people. A practice like racial discrimination was an altogether intolerable example of this.

Africa

Everybody concerned realised that the African people could no longer be kept in serfdom. Those who turned a blind eye to that eventual certainty were serving neither themselves nor others. India was very happy that relations between herself and African countries like Ghana

were cordial and were becoming more so with time.

Dr. Nkrumah in his address pointed out that Ghana and India believed firmly in the right of all nations to manage their affairs without let or hindrance. He said that in the post-independence period, Ghana was called upon to tackle a problem that India did not face. In India, he said, the British had realised long ago that one day they would have to quit. Indianisation of administration and services had as a result gone ahead to an appreciable extent. In Ghana, they were not so minded. They did not think they would ever quit. Indeed, a section of the British Press had not even to this day got over the shock of Ghana becoming free. The result of this attitude was that when the British left, Ghana had to start from scratch in its services. The people of Ghana, Dr. Nkrumah observed, greatly valued the friendship and support of the Indian people.

No Guarantee From South Korea

SOUTH KOREA announced on Monday that it could not guarantee "free passage" to ships carrying Koreans repatriated by Japan to Communist North Korea.

A Korean mission spokesman said that South Korean Minister Yiu Tai had informed Mr. Renzo Sawada, Japanese chief delegate to the Korea-Japan Normalisation Talks, of this at meeting at the Foreign Ministry.

The Japanese Foreign Minister Mr. Fujiyama, has announced that Japan intends starting the repatriation of about 100,000 Koreans who have expressed a desire to go to North Korea. Full Cabinet approval is expected some time this week.—Sapa-A.P.

Cable & Tel. Add. HARGVAN.

Phone 29368

P. Hargovan & Co. (Pty.) Ltd.

Earthenware Pickle Jars 2 Gallons 12/6 each F.O.R. Durban
Fresh First Grade Green Ginger 1/2 per lb. " " "
Fresh First Grade Garlic 2/- " " " "

Cash with order only.

P. O. BOX 1250.

155/7 Warwick Avenue
DURBAN.

London Letter

(From Our Own Correspondent)

2nd February, 1959.

Trial Of Kenyatta Witness

PROCEEDING at the moment in a Nairobi court is the trial of Rawson Macharia, a prosecution witness in the trial of Jomo Kenyatta who was sentenced to seven years' imprisonment for associations with Mau Mau. Macharia claimed in an affidavit he swore towards the end of last year that the information he gave against Kenyatta was false, he having given it on the promise of an education in England and a job by the Kenya Government. He is being tried on the charge that the affidavit was a false one. The case is still proceeding and so *sub judice*. To date a number of witnesses have been called by the Crown, and questioned by Mr. D. N. Pritt Q.C., who is representing Macharia. The general testimony of these witnesses is to the effect that Macharia was not bribed to give evidence against Kenyatta, though one witness, Senior Superintendent Ian Henderson of the Kenya Special Branch admits that he was not very convinced by Macharia when he interviewed the latter in 1952. This raises an interesting speculation: even if it is true that Macharia is a rogue, and his motive for declaring that he swore gave false evidence under pressure in 1952 is spite against the Government of Kenya and a desire for publicity, this ought equally to throw doubts on that evidence. His desire to give evidence in 1952 might have been to seek publicity and gain personal financial advantage. If so there would be at least some doubt about the justice of the court's finding in Kenyatta's case. More than ever it begins to look as if an independent inquiry into this matter is looked for. The Kenya Government recently said it could not see sufficient ground for instituting an enquiry: if the present trial seems to create such ground, then it will be up to all who can bring influence to bear on the Kenya Government to see what they can do to ensure that such an enquiry takes place.

Troubles Around Royal Visit

The affairs of East Africa seem to be going from bad to worse, and the prevailing ten-

sion is affecting the imminent visit of the Queen Mother to Kenya. She is due in Nairobi on February 5th for a three-week visit to Kenya and Uganda. On January 16th African public meetings were banned in Kenya until after the Queen Mother's visit. The excuse given is that African meetings are unruly, and that there are not enough police to supervise both the Royal visit and African meetings. The ban has the unfortunate, even deplorable, effect of preventing many of the African elected representatives in the Legislative Council from addressing gatherings of their constituents. This, of course, is a particularly regrettable disadvantage in a country where so many are illiterate and therefore unable to read the newspapers—the public assembly is of vital political importance. The African elected members are in case boycotting the Queen Mother's visit, though a telegram has been sent to her saying that participation by Africans in the tour was not to be taken as a sign of discourtesy or disloyalty. Mr. Ronald Ngala the secretary said: "If the Queen Mother does not find a warm welcome from Africans in Kenya, we hope she will understand that it is because of the prevailing situation."

Congo Still Disturbed

Since the riots at the beginning of the month Leopoldville seems to have remained in a state of nerves. On January 14th the Belgian Government made its awaited statement of policy with regard to the Congo, and though stressing the need for patience made its first-ever promise of ultimate independence for the colony. There is little doubt that the riots in which 71 people lost their lives and over 200 were injured served as an ugly goad to making the Belgian Government, whose smugness over its colonial policy has been an outrage for years, realise that it has to live in the second half of the twentieth century and not the first. There is no room for paternalism these days; what men everywhere demand is fraternity. The impatience of the Congo people has been shown again in nasty riots which have

occurred sporadically throughout January. At Matadi in the Lower Congo, several thousand Africans clashed with the police and stoned public buildings on January 25th. These disturbances followed discussions in the town between African leaders and Belgian officials on the proposed reforms for the Congo. Following a false rumour that an African child had been killed by a White, Africans in Leopoldville rioted again on January 27th. In the Dandale African township of Leopoldville the atmosphere has been disturbed and there has been sporadic rioting throughout the month. No one can but deplore the violence which has been employed, but the explosion of people who have been denied freedom is understandable. If ever haste were needed to avoid a deterioration of a situation it

is needed in the Belgian Congo. This serves to make a complaint of three Brussels lawyers issued on January 30th a most disturbing one. They allege that, having been asked to go to Leopoldville to defend three of the African leaders arrested in connection with the earlier riots, an invitation which came from the accused's wives, they were obstructed by the Leopoldville authorities from meeting their clients in private. The authorities said they were not needed as local men had been invited to conduct the defence. If this accusation against the authorities is true—and at the moment I have no means of assessing whether it is or not—then it augurs ill for the future of the colony. If authorities will hold justice so lightly they will sow dissatisfaction and reap a whirlwind.

"India A Great Source Of Strength To Commonwealth"

THE "Scotsman" of London in an editorial captioned "India's Progress described India as "a great upholder of parliamentary democracy in the East."

It said: "India's nine years as a Republic have revealed no inconsistency between her preference for this type of constitution and the Commonwealth link. Indeed she has been a source of continued strength to the Commonwealth and good advertisement for the Commonwealth ideal of partnership between free nations in the modern world."

"More fundamentally still India remains a great upholder of parliamentary democracy in the East. The fate of the whole democratic idea perhaps depends very largely on her, for it now seems all too likely that forms of government evolved by us won't survive unless they prove capable of application in places remote from their source."

"India's whole modern development is essentially the development of a free nation, the self-transformation of a great human society. In all developments within a free society, it is common to find the bulk of publicity given to defects and abuses. It happens here. It happens in America. There is a danger that frequent references to India's problems will blind people to her immense positive achievements. Most of this criticism comes from within and it is a spur to progress."

"Frequent and anxious comparisons are made with Communist China where the rate of obvious progress is greater. The solution of economic problems never seems to wait on disentanglement of social knots for a Communist regime, which cuts the knots instead of disentangling them. It is perhaps the quickest course, because in satisfying the most pressing wants of human beings, it ignores all others. India's chosen path must be slower because it considers human beings. It gives them real consideration instead of the sham consideration accorded by Communist regimes."

"Of course there are gaps and inadequacies and failures, but the strength of the intention cannot be mistaken. It runs all through Indian society. It is particularly noticeable in the young who unsparingly criticise shortcomings. From such dissatisfaction will come the force to implement new Five Year Plans and gradually it will adjust Indian society to economically sound methods. The deep strength of India is in respect for human beings, which Communist societies lack."

Apartheid Pattern Begins To Take Form

ZULULAND and its rich environs—already the focal point of conflicting national planning—will become the test case of "the new apartheid in South Africa, says the political correspondent of the "Daily News"

Under the scheme announced in Parliament, Natal, as the province most involved, faces three possibilities.

The first is that Natal will become a chequer-board of inter-twined states, with a provincial council administering the White areas and a Government Zulu ethnic authority controlling the Black. (The Indians are not considered in the plans so far announced, but they will probably form a similar pattern of group areas around the towns.)

This "political apartheid" is the most likely scheme for the foreseeable future, according to information at Parliament and from Pretoria.

The second fate would be for Zululand to become the geographical home of Zulu Swazi ethnic group—"total territorial apartheid" dividing Natal into a White province and a Black State which will ultimately be independent.

This is the least likely result, but appears to be the final hope of the Prime Minister, Dr H. F. Verwoerd, and the Minister of Bantu Administration and Development, Mr. M. D. C. de Wet Nel.

The third Government solution would be one falling between the other two.

This means consolidating African reserves and exchanging White land for Black territory until the chequer-board resolves into a big White area (the coast, midlands and northern districts) controlling other isolated areas (such as Pongola) and a big African area (centred round Nongoma) controlling isolated areas south of Durban and in the Drakensberg.

After one or other of the schemes has been accepted, the huge African population in the cities still has to be accommodated under a system of "ethnic rule from home" not yet fully explained.

Another problem is that in Zululand there is already conflicting interest between the vast tracts of African territory and Crown land ready for development on the one hand, and the European State aided settlements, natural resources and possible railway and new harbour ready for development on the other.

Under apartheid there can be no common interest in these potentialities.

Subtle Communist Attack On Nehru

THE New Delhi correspondent of the "Manchester Guardian" has reported that Mr. M. O. Mathai, Mr. Nehru's former private secretary, has issued a statement on his financial affairs in reply to attacks on his integrity by a Communist newspaper.

The newspaper "New Age" reported that Mr Mathai had formed a public trust in the name of his mother, Chechamma, a comparatively unknown person. It alleged that prominent industrialists had contributed to this trust, whose funds now stood at more than £150,000; that he had purchased insurance annuities, guaranteeing him a substantial income, for which he paid a very high premium normally beyond the capacity of a person in his position; and that the trust had been given a house in New Delhi practically for a song. The reply comes in the form of letters

to Mr. Nehru from Mathai and Rajkumari Amrit Kaur, former Minister of Health, who is chairman of the Chechamma Trust (the third trustee is the Governor of West Bengal).

Mrs. Rajkumari says the trust was founded a few years ago, with money placed at her disposal by friends. Its object is to grant scholarships, give financial help to hospitals, institutions for the welfare of women and children and voluntary social workers, and promote books of historical and educational value. It was given Mathai's mother's name as a symbol of Indian womanhood. The funds now stand at only roughly £82,000, and so far only £20,000 has been spent.

As for the alleged donation of house property, she says its value was £3,500, while expenses connected with the purchase came to £6,500. Moreover, since it

is in bad repair, and the present tenant cannot be evicted, the trust has decided to dispose of it.

In his letter, Mr. Mathai says that for a long time he served Mr. Nehru in an honorary capacity and has only latterly been receiving a salary from the Government. He confirms that he has two insurance annuity poli-

cies for which the annual premiums total about £1,400. His net income from salary and investments is £2,100; he explains that he spent little on himself, being a bachelor and living in the Prime Minister's house.

The Communist allegations he sees as politically inspired—"an indirect attack" on Mr. Nehru and his Government.

Luthuli Says Multi-Racialism "Inescapable"

(Continued from last week)

One of Durban's new doctors, Dr M. I. Essack, was admitted as a member and allotted the Constituency of Edenvale.

Guest Speakers

The Deputy-Speaker announced that already a number of prominent guest speakers had been booked to address future meetings. Among them were Messrs. Jordan K. Ngubane, J. N. Singh, W. Rasul and B. A. Naidoo. Professor Hansi Pollak of the Institute of Race Relations had also accepted an invitation to address International Parliament.

Debate On Accra Conference

The next meeting of International Parliament will be held on Wednesday, February 19. Mr. Jordan K. Ngubane will move that "This House welcomes the economic boycott proposals of the Accra Conference."

Mr. Ngubane attended the Conference on behalf of the Liberal Party, and he will probably have some first hand information about the Conference.

Latest Shipment

All kinds of incense sticks: Three Roses, Gateway of India, Asokadhurbar, Soogandhi Rani, Chamili, Lata Mangashkar, Vasanti, etc.. Write for our pricelist. (We only keep Indian manufactured incense sticks.)

Green ginger 9d. per lb. ♦	We pack our goods well before sailing.
Green tumeric 1s. per lb. ♦	
Amba-Huldhi 1s. per lb. ♦	
Garlics with big stems 1s per lb. ♦	
	We sell by C.O.D.

We import the following articles directly:
Scented Betel Nuts, Pawa, Mamra, Roasted Gram, and Many Household Goods.

Our stuff is good and obtainable at low prices
Write for our price list:

K. HARIBHAI & SONS
(PTY.) LTD.

Direct Importers: Wholesale & Retail Merchants
81 Victoria Street,—P.O. Box 2156—Durban.
Telegraphic Add.: "BHAISONS"

MISS TEHMI SORABJEE RUSTOMJEE

has pleasure in announcing that she has been appointed as
Agent for:—

NATIONAL MUTUAL LIFE ASSOCIATION OF AUSTRALASIA LTD.

(INCORPORATED IN VICTORIA, AUSTRALIA,)

ESTABLISHED 1869

A LIFE POLICY WITH THE NATIONAL MUTUAL
ENSURES ABSOLUTE SECURITY WITH GOOD BONUSES.

Please write or inquire for further particulars:

106 Mansfield Road, DURBAN.

P.O. Box 476.

Telephones: 47888.

Telegrams & Cable: "SORABTEM."

47453.

Just Arrived

Famous Religious Gujarati Books

Maha Bharat	2	5	0
Thulese Krit Ramayana 2 Vol	3	10	0
Valimik Ramayana 2 Vol.	4	10	0
Gita in Gujarati Explained		5	6
Gita Paah Ratana Bashan		10	6
Manikanata		19	6
New Cooking Book Paak Vigan			
Over 500 Pages, fully Illustrated	1	12	6
Ambina Jigar, 2 Volume	1	8	6
Dampate na Vivaka Sexual Book	1	5	0
Dampate na Sooka, Sexual Book	1	5	0
Dampate na Bushan, Sexual Book	1	5	0
Koak Sastra	1	12	6
Chandi Past		5	6
Vivueh Vani	1	5	6
Bagath Jalarun, na Khatta	2	15	0
Jalarun na Amar Path Khatta	1	7	6
Gujarati Teacher, Gujarati Letter Writer		10/6	each
Daily Prayer Book, Sal Suwar, Adika, Maasha Khatta.			
Parsothan Mass na Khatta, Shri Sataya Narlan Khatta,			
Jalaram Bapu Khatta Arthie Sangru, and many other			
Song Books at 2/6 each.			

ALL ABOVE ARE NOW ON FOR SALE.

D. ROOPANAND BROS.

PUBLISHERS AND BOOKSELLERS

Phone 20707.

P.O. Box 2524.

85 VICTORIA STREET,

DURBAN.

Gramophone Records

MADE IN INDIA — AT HALF PRICE

4/6 EACH OR TWO FOR 8/3

Selected single numbers available from latest films.

Also Urdu Quawalis; Hindi: Religious, Ramayan, Arthi,
Bhajan and Drama Sets.

Latest Gujarati Records: Only at 3/ each or two for 5/-

Available in Bhajan, Arthi, Garba and Comic Numbers.

MAIL ORDERS ACCEPTED —FREE PACKING
SELLING FAST.

Write for detail specification, gladly supplied on application.

NATIONAL RECORDS

18 Ajmeri Arcade, off Grey Street,
DURBAN. — Phone: 25628.

Phone 835-6786

P. O. Box 1549.

MASTER BROS.

(PTY) LTD.

WHOLESALE MERCHANTS & DIRECT IMPORTERS

HOUSE FOR KEEN CASH PRICES

33 West Street, JOHANNESBURG.

Are You a subscriber of
"OPINION"
If not, Why not?

"Times" Representative Refused Admission To Communist China

THE "Times of India", a leading nationally circulated daily, stated yesterday that one of its correspondents had been denied admission to Communist China "on grounds that must surely be unparalleled in the history of Government's press relations."

The paper reported that the Chinese Communists said they would not grant a visa to the correspondent because the views of the "Times of India" writer "do not coincide with those of the Government of India or of the Peking regime and that the proposed visit would not promote Sino Indian friendship."

"The inference is," the paper added, "that no Indian correspondent however otherwise qualified as a trained reporter, is eligible for entry into Communist China if, what are assumed to be his political views, are unacceptable to the Chinese authorities or do not, in their opinion, conform to New Delhi's policy. The reference to "views" possibly reflects Peking's objection to our correspondent, coverage of the Quemoy crisis which suggests that any visit to Formosa disqualifies an Indian newspaperman from subsequently seeking entry to the Chinese mainland."

"These are extraordinary prohibitions quite contrary to normal international practice," adds the "Times of India." "Among other things they confirm the suspicion that only those newsmen willing to sing the usual eulogies on the Mao Tse Tung regime are giving the privilege of visiting the Chinese mainland."

No objective appraisal of what was happening to 600 million Chinese people on the mainland was possible under those conditions, says the paper.

Describing this discrimination as astonishing, the "Times of India" points out that the Communist regime's New China News Agency has "a three-man bureau in India and is given complete freedom throughout the country."

"Peking's conditions are the equivalent of a ban on all newsmen except those ideologically subservient to the Communist cause," adds the paper. "Clearly Chinese Communist ideas about the role of the fourth estate (journalism) are somewhat peculiar and having nothing in common with what is generally accepted in the Free World. Panchshila (the principle of co-

existence) can amount to very little if it is not based on a courageous and open exchange of information without fear or favour."

Russians Ask For 116 Visas To Ghana

(Continued from front page)

the powers previously held by high commissioners.

Officially the French Government was not informed of the formation of Mali (Senegal, the French Sudan, Dahomey and Upper Volta).

The prospect of a Black African empire is not popular in Paris, largely because Guinea, which after General de Gaulle's September referendum chose complete independence, is being run much on the lines of the people's democracies behind the Iron Curtain with efficient secret police.

So far Guinea has made no trade or cultural agreement with Russia, but it is believed in Paris that this is due to the influence of Ghana's Prime Minister, Dr. Nkrumah, who is alarmed by the fact that the Russians have asked for 116 visas for their embassy in Ghana and six for the china factory they are to build there.

This information was passed on to the African premiers by the French Finance Minister, Mr. Pinay, in the hope that they would see light and take what material benefits France offers even if they are small on paper in comparison with Soviet promises.

The French way well win their point at this meeting—but the new community, in the words of an experienced observer in Paris, is "going to be tough to hold together."

Pay Scales For Paramount Chiefs

Mr. de Wet Nel said in Parliament recently that there were four paramount chiefs—Cyprian Bhekuzulu, Botha Sigcau, Victor Poto and Sabata Mtirar.

Their salaries are £1,258, £900, £600 and £900 a year respectively.

Their salaries are fixed by Mr. de Wet Nel in consultation with the treasury, and are related to their traditional status and responsibilities, the number of their dependents and the salaries paid to their predecessors by the old colonial governments by treaty.

World Newsreel . . .

India Exports Birds

MORE than 20,000 birds are exported every year from India to Europe. Among them are Indian, Robins, Rose Finches, rose-ringed Parakeets, Hornbills, Blue Jays and Talking Mynahs.

The cost ranges from 2 rupees to 400 rupees (from three shillings to £30.) The Hornbill is the most expensive and ordinary Finches are the cheapest. The popular tiny Rose Finch, however, can fetch as much as 200 Rupees (£15).

The birds are trapped mostly in the northern plains of India and the foothills of the Himalayas. Some are bred on local farms. About five per cent die during the trapping and another five per cent on the air journey to Europe. The air fare for a small bird from India to Europe is about fourpence.

For bigger birds the charge is about 1s. 6d.

The birds go mainly to Belgium, Holland, Britain and Germany. Some are later re-exported to the United States.

In Europe many of the birds are set free to decorate city parks or are sent to zoos. Mynahs and parrots are particularly popular in Germany. Red Finches in Belgium, Blue Jays and Robins in Holland and Shamas and White-Eyes in Britain.

Blind Society Collects £900

The annual Street Collection of the Natal Indian Blind Society for Durban which was held on Saturday, 24th January, 1959, resulted in an amount of £955 being collected. The Society takes this opportunity of extending its sincere thanks to all those who assisted in the collection. A special word of thanks is due to the general public for the generous response to the Society's appeal.

Accra In Drought Crisis

The city of Accra, which has been in the grip of severe drought for the past two and a half months, is to receive an emergency water supply from the Volta River, 55 miles away.

A fifth of the present daily restrict consumption of 2,000,000 gallons—400,000—will be piped through.

Immediately after his return from a 12-day visit to Nigeria, the Prime Minister, Dr. Kwame Nkrumah, held a two-day meeting to discuss the drought crisis—the worst for many years

—which is expected to continue till mid-March.

A committee under the Minister of Works, Mr. E. K. Benneh, was set up to deal with the emergency.

Accra normally takes its water from the river Densu, but the reservoirs there are down to 15 million gallons, and no rain is forecast.

Japanese Ship To Help Trapped Belgians

TOKYO, Friday.

JAPAN today offered to send its Antarctic expedition Icebreaker Soya, of 2,300 tons, to the assistance of the Belgian-chartered Norwegian ship Pola Hab, trapped in ice for the past 50 days.

A coast guard official conveyed the offer to first Secretary, Mr. Pierre van Coppenolle in a call on the Belgian Embassy.

He first conferred with United States Embassy officials to ascertain the position of the powerful U.S. Navy icebreaker Glacier which is racing around Antarctica to break the Polar Hab out of its icy prison. He was reportedly told the glacier would not be able to reach the ship before February 20.

The Japanese ship, on the other hand, could get there in 40 hours if there was a request from the Belgian Government, the coast guard official told Mr. van Coppenolle.—gapa.

You can command £2000 a year, with specialised training!

The School of Accountancy, backed by 49 years successful educational service, will plan your career in Accountancy, Costing, Secretaryship, Building Societies, Municipal Service and Banking. Write today for free book "The Direct Way to Success", Accountancy House, 134, Fox Street, P.O. Box 4592, Johannesburg, or at 8th Floor, Mansion House, 12, Field Street, P. O. Box 1865, Durban, Phone 24068.

R. VITHAL

Bookkeeping, Writing up Sets of Books, Balance Sheets, Income Tax Returns.

Contact No. 12 Barklys Arcade, 38 Market Street, Cor. Diagonal & Market Sts. Johannesburg, Phone 33-1654

Books For Sale

Sixty Years After (Natesan)	1	0
Selected Letters of Gandhiji	1	6
Public Finance	2	0
Eminent Americans	7	6
Bapoo's Letters To Ashram Sisters —By Kaka Kalelkar	2	6
Gandhi Techniques in the Modern World —By Pyarelal	1	6
Gandhi's Challenge To Christianity—S. K. George	2	6
Why Prohibition—J. C. Kumarappa	1	0
My Dear Child—Gandhiji	3	9
My Religion—Gandhiji	5	0
Story Of The Bible—S. K. George	8	6
Hindu Dharma	10	6
Key to Health—Gandhi	1	6
At the Feet of Bapu—Chandwala	8	6
A Preparation For Science—R. B. Gregg	2	6
Bapu My Mother—Menubehn	1	6
Nature Cure	2	0
Diet and Diet Reform—Gandhiji	5	0
Gleanings—Mira	1	6
Selections from Gandhiji—N. Bose	10	0
Bhoodan Yajna	2	0

Obtainable From:

"Indian Opinion"

P. Bag, Durban, Natal.

Newly Arrived 'Jaico' Books

KASHMIR PRINCESS	25	s.
One Thousand Nights On A Bed Of Stones	4	s.
The Unmarried Widow	4	s.
The Spell Of Aphrodite	4	s.
Some Inner Fury	4	s.
Stories From Bengal	4	s.
Chitrlekha	4	s.
The Ten Princess	4	s.
War And Peace	4	s.
The Living Thoughts Of Voltaire	4	s.
The Living Thoughts Of Karl Marks	4	s.
The Living Thoughts Of Confucius	4	s.
Somdeva's Katha Sarit sagara	4	s.
Tales From Kalidasa	4	s.
The Whirlwind	4	s.
The Voice Of God And Other Stories	4	s.
Kadambari	4	s.
Keeping Fit	4	s.
The Miracle Of Milk	4	s.
Siddhartha, Man Of Peace	4	s.
Goutama, The Buddha	4	s.
Nectar In Sieve	4	s.
Somadeva's Vetala Panchavinsati	4	s.

(Postage 6d. Extra)

Obtainable From:

INDIAN OPINION,
P. Bag, Durban.

BOOKS FOR SALE

THE DELIVERANCE (A picture of the palpitating life of the joint family)	4	6	INDIAN CHRISTIANS —G. A. Natesan	7	6
INDIAN STATES' PROBLEM (Gandhiji's Writings as Utterances)—M. K. Gandhi	10	0	SEVEN MONTHS WITH GANDHI —Krisnadas	12	6
FOUNDATIONS OF PEACE (Critical study of the conditions which precipitated two world wars)—K. T. Shah	15	0	A' RIGHTEOUS STRUGGLE —Mahadev Desai	2	8
DELHI DIARY—Gandhiji	10	0	NON-VIOLENCE IN PEACE AND WAR Vol. I.—M. K. Gandhi	15	0
A SURVEY OF RACE RELATIONS (1934-54)	5	0	NON-VIOLENCE IN PEACE AND WAR Vol. II.—M. K. Gandhi	14	0
A PROPHET OF THE PEOPLE —T. L. Vaswami	8	6	FROM YERAVDA MANDIR —M. K. Gandhi	1	0
KRISHNA STORIES —T. L. Vaswami	7	6	GANDHIANA—D. G. Deshpande—(A Bibliography of Gandhian Literature)	5	0
A VISION OF FUTURE INDIA—K. G. Mashruwala	2	0	GANDHI-JINNAH TALKS (Text of Correspondence and other relevant matter)	2	6
SOVIET ATTITUDE TOWARDS CHINA Facts And Facts—Stanley Powell	5	0	PILGRIMAGE FOR PEACE—Pyarelal	12	6
AMONG THE GREAT (Conversation with Romain Rolland, Mahatma Gandhi, Bertrand Russell, Rabindranath Tagore and Sri Aurobindo)—Dilip Kumar Roy	23	0	TO STUDENTS—M. K. Gandhi	6	0
TWO HISTORICAL TRIALS IN RED FORT —An account of the trial of the Officers of the I.N.A.	14	0	BAPU—Marry F. Barr	4	0
WHY CRIPPS FAILED (Documented account from the Indian Nationalist point of view)—M. Subrahmanyam	2	6	COMMUNAL UNITY—M. K. Gandhi	25	0
FAMOUS PARSIS	7	6			

Obtainable from:

"Indian Opinion,"
P. Bag, Durban, Natal.

★

વિચાર એ ધન્વિયોનો ખોરાક છે. વિચારને આંતરિક કરવા એ આત્માનો દુખાદાર છે. વિચારો સાંત કરવા: ધ્યાન કરવું એ ચિત્તનું આકાશી પત છે.

—સ્વામી ભદ્ર

પુસ્તક પઠ મું—અંક ૬

તા. ૧૩ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૫૯.

છુટક નકલ પે. ૪

સાઉથ આફ્રીકાના પ્રતિનિધિઓ આશારૂપદ છે

—ડૉ. નરૂમા.

ધાનાના વડા પ્રધાન ડૉ. નરૂમાએ હાલે ઓડયું તે પહેલા પ્રેસ પરીપદની સાથે તેઓએ કેટલોક ખુલાસો કર્યો હતો કે, “સાઉથ આફ્રિકા, ધ્રીટન તથા બીજા દેશો સાથે ધાના કોમન વેલ્થમાં રહે તેનાથી આફ્રિકા ખંડની સ્વાતંત્ર અને જાતીલેદની લડતમાં કાંઈ જ ફરક નથી પડતો એમ હું માનું છું.”

“કોમનવેલ્થ એક સ્વતંત્ર રાષ્ટ્રોનું જુથ છે કે જેમાં પ્રત્યેક દેશોને પોતાની આંતરિક અને પરદેશ નીતી હોય છે. અને તેઓ ભેગા થઈ સવાલો ઉપર ચર્ચા કરે છે. “ધ્રીટન એ હજી પણ સંસ્થાનો પોતાને હસ્તક રાખશે તો તેમ ન કરવા અમે તેને ચોખવટ કરી જ છે.”

“હમણા આફ્રિકા ખંડની આકરામાં ભરાયલી પરીપદમાં સંસ્થાનવાદ અને શાહીવદનો નાશ કરવાનો છેલ્લો નિષ્ક્રમ લેવાનો હતો અને સમસ્ત આફ્રિકા ખંડનું એક જુથ કરવું એમ પણ નક્કી કરાયું હતું.”

એમાં ભાગલા નહીં હોય જેવા કે આરબ અથવા બીજા સ્ટેટો આજે આ ખંડમાં છે તેવા ભાગલા એમાં નહીં રહે.

“સંસ્થાન વાદનો નાશ” એ ખારામાં વધુ જાણવા માંગતા સવાલના જવાબમાં ડૉ. નરૂમાએ જણાવ્યું કે આકરા પરીપદે રાજકીય આઝાદી મેળવવા, અહીંસા અને અસહકારના ધોરણે પોતા પોતાના દેશની પરીસ્થિતી પ્રમાણે પગલા ભરવાનું ઠરાવ્યું છે.”

એક પત્રકારે પ્રશ્ન પુછ્યો કે કોમનવેલ્થમાં સંબંધ રાખી તમે આફ્રિકા ખંડની આઝાદીનું કેન્દ્ર કેમ બની શકશો. ડૉ. નરૂમાએ જણાવ્યું કે “અમે શરૂવાતમાં જ જાહેર કર્યું છે કે

આફ્રિકાના બીજા દેશો પરત્વે રહે તો ધાનાની સ્વતંત્રતા કાંઈ જ વિશાતની નથી. અમે ફક્ત એજ ઇચ્છીએ છીએ કે બહુમતી સત્તા પર આવે. જે આપણે લોક-શાસન બીજા અપનાવીએ છીએ તો આફ્રિકામાં શા માટે નહીં?”

એસીયા અને આફ્રિકા
બંને આફ્રિકાના દેશોની પુન-રચનાઓ થાય તો પણ આફ્રિકા ખંડ અને એસીયા ખંડ વચ્ચે શુભેચ્છા અને મૈત્રી ભર્યો સંબંધ જળવાવવો જોઈએ. અમે એક બીજાને આ વાત સમજાવી શક્યા છીએ.

“નહેરૂ પાસેથી મને સવાલો ના ઉકેલ વિશે ઘણું જાણવાનું અને શિખવાનું મળ્યું છે.” ધાનાને આર્થિક મદદ વિશે કાંઈ વાત ચિતો થઈ છે? એવા પ્રશ્નોના

જવાબ આપતાં નરૂમાએ જણાવ્યું કે; “અમારી વચ્ચે એ વાટાઘાટો નથી થઈ પણ હાલે ડોક્ટર ઇન્જનીયર વિગેરેની મદદ શરૂ કરી જ દીધી છે. - હું હાલે ના નાના ઉદ્યોગોની ઉત્પત્તિ જોઈ ધણું પુરા થયો છું. હાલેમાં સ્કુટરોનો ફેલાવો જોઈ મને ધાના માટે તે ધણું ઉપયોગી જણાયું છે. પરદેશ નીતી વિશે યોલતા તેઓએ જણાવ્યું કે, અમે હમણા બીજા દેશોના સવાલોમાં માથું મારવા નથી ઇચ્છતા. હજી અમે પોતે જ પગભર નથી થયા. અમે “બધાના મિત્ર અને કોઈના દુસ્મન નહી” એ સુત્ર અપનાવ્યું છે. છતાં તેમાં ન્યાયની દ્રષ્ટી રહેશે જ. સાઉથ આફ્રિકાના જાતીલેદ પર યોલતા નરૂમાએ જણાવ્યું કે - હાલમાં આકરામાં બધા ભેગા થયા હતાં એમાં સાઉથ આફ્રિકાના પ્રતિનિધિઓ પણ હતાં અને ત્યાં વાતાવરણ આશારૂપદ જણાયું હતું.

આપણે પણ પણ નથી અને “માનવ” પણ નથી !

—કેદારનાથજી.

આપણે આપણી જાતને મનુષ્ય કહેવડાવીએ છીએ. મનુષ્યને હાથ, પગ, આંખ, કાન, નાક, હોય છે તે આપણી પાસે છે એટલે આપણે મનુષ્ય છીએ તે બરાબર, પણ આપણી પાસે મનુષ્યનું હૃદય નથી. જે આપણને તે હૃદય હોય તો આજે જે લડાઈ-ઝઘડા, ટંટાક્રિસાદ ચાલે છે તે ચાલે? ભાઈ ભાઈનું ગળું કાપે, મનુષ્ય જ મનુષ્યનું શોષણ કરે એવું બની શકે? મોટી ઉમરના લોકો શું, કે કહેવાતા વિદ્વાન લોકો શું બધા જ અંદર અંદર ઝઘડે છે. ધર્મગુરુઓમાં પણ અંદર અંદર ટંટાક્રિસાદ ચાલ્યા કરે છે.

આપણે પણ નથી એ વત સાચી, પણ સાથે સાથે ‘માનવ’ પણ નથી એ ખાત પણ એટલી જ સાચી. મનુષ્ય તરીકે આપણે વિકાસી પણ થઈ શકીશું તેમ જ વિરકત પણ બની શકીશું. ક્રોધ પણ દર્શાવી શકીશું તેમજ પ્રેમ પણ આપી શકીશું. સંયમી પણ બની શકશું તેમજ લોભી પણ બની શકશું પણમાં આલું કશું નથી; એ તો કુદરતી રીતે જીવે છે કુદરતી રીતે જીવ લાગશે ત્યારે ખાશે. જ્યારે આપણે જીવ ન હોય તો પણ સ્વાદેન્દ્રિય કાણુમાં ન રાખી શકવાને કારણે આપણી ભાવતી વસ્તુ પર તરત તરાપ મારીશું. પણ લોકમાં સત્ય, અહિંસા, બ્રહ્મચર્ય, અપરિગ્રહ અને અસ્તેય એ વિશે પ્રવચન આપવાની જરૂર નથી પડતી. મનુષ્યલોકમાં એવી જરૂર પડે છે. કારણ આપણે મનુષ્યમાંથી ‘માનવ’ બનવું છે; માનવી હૃદય મેળવવું છે, માનવતા પ્રાપ્ત કરવી છે. જેમ દુધનું સત્ત્વ માખણ, ઠીવાનું સત્ત્વ પ્રકાશ, સાકરનું સત્ત્વ મીઠાશ છે તેમ મનુષ્યનું સત્ત્વ છે માનવતા. ચિત્તશુદ્ધિ, સફ-ચારિત્ર્યથી અને સફળ્યોથી મેળવાય છે.

આપણને મળેલું આ મનુષ્ય જીવન એજ માનવતા પ્રાપ્ત કરવાનો સાચો મોકો છે. આ તક જવા દેવી ન જોઈએ. લાંચ-રૂશવત મળતી હોય ત્યારે સામાન્ય માણસ વિચારશે કે પૈસા પ્રાપ્ત કરવાની આજ ખરી તક છે, તે ઝડપી લેવી જોઈએ. જ્યારે સંયમી મનુષ્ય વિચારશે કે માનવતા પ્રાપ્ત કરવાની જ આ ખરી તક છે, મનુષ્યમાંથી ‘માનવ’ બનવું હોય તો આ લાંચ ન સ્વીકારીએ તે જ સાચું (મનુસંધાન માટે જુઓ પાનું ૫૩)

“ઇન્ડિયન ઓપિનિયન”

શુક્રવાર તા. ૧૩ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૫૯.

કીમતી મિત્રોની ખોટ

સાઉથ આફ્રિકાથી હાલને માઇલ દુર થોડો વખત પહેલાં જે જે મિત્રોનું અવસાન થયું છે તેને માટે પ્રીનીકસ સંસ્થા અને રંગભેદના વિરોધીઓ દુઃખ અનુભવે છે. તેમાંના એક મી. એચ. એસ. એલ. પોલાક જેઓ તા. ૧-૨-૫૯ના લંડન ખાતે ગુજરી ગયા છે. બીજા રેળનોલ્ડ રેનોલ્ડ કે જેઓ “અંગ્રહ”નું ઉપનામ બાપુ તરફથી પામ્યા હતાં કારણ ૧૯૩૦માં તેઓએ ગાંધી અરવીન સમાધાની કુરાવવા મહેનત કરી હતી અને સમાધાનીના પત્રોની લાવ લઈ ભવ કરી હતી. તેઓ ઓરૂંદીયામાં થોડાક અઠવાડીયા પહેલાં ગુજરી ગયા છે.

હૈનરી પોલાક

મી. પોલાક બાપુ સાથે ઘણા ગાઠા સંબંધ ધરાવતા અને તેજ રીતે કીનીકસ સંસ્થા અને આ પત્ર સાથે પણ. તેઓએ “અન ડુધ લાસ્ટ” નામની રસકીનની પુસ્તીકા ગાંધીજીને અક્ષમતીક રીતે વાંચવા આપી અને પરીણાએ માસુલી માનવીમાંથી જગતની નજરને પોતા તરફ વાળનાર એક મહાન માનવીમાં તેઓનું રૂપાંતર થયું.

જ્યારે ગાંધીજીએ કીનીકસ સંસ્થાને સ્થાપી અને ‘ઇન્ડિયન ઓપીનીયન’નું સંચાલન કરવાનું નક્કી કર્યું ત્યારે તેમને મી. પોલાક પર તે ભાર મુકયો હતો. થોડો વખત માટે આ પત્રના સંચાલક તરીકે તેઓ રહ્યા હતાં અને પછી ગાંધીજીની અળવળ માં બાવલેવા તેઓ જોખળ ગયા હતાં. ફરી પાછા તેઓ પ્રીનીકસમાં આવ્યા અને ૧૦ વર્ષ ૧૯૧૬ સુધી—આ પત્રનું તંત્રી પદ સ્વીકાર્યું હતું.

સાઉથ આફ્રિકા મુકયા બાદ પણ તેઓ સંસ્થામાં રસ ધરાવતાં અને ગાંધી કુટુંબ સાથે હમેશા સંબંધમાં રહ્યા હતાં.

એમની મહાનતા એમના અદ્ભુત વ્યક્તિત્વમાં છે કે જેને હાઈને તેઓએ પોતાની ધીકતી કમાણી જતી કરી ગાંધીજી સાથે લગી જઈ આ દેશમાં હકુત થતા કાળા ગરીબ માનવીઓ સાથે પ્રીનીકસ સંસ્થામાં ગરીબી સ્વિકારી વસ્થા. તેઓ યહુદી હતાં. આ દેશના કાયદા અનુસાર તેમને ગોરી આમડીને મળતી બધી સગવડો મળતી, એ બધાને ઠોકરે મારી માનવ સ્વાતંત્રના ક્ષેત્રને અપનાવી તેઓ સત્તાધીસ સાથે હલતમાં ઉતર્યા હતાં. સાઉથ આફ્રિકાના ઇતિહાસમાં તેમ કરી એમને એક સુવર મજબુત હાખલો બેસાડયો હતો.

આ દેશમાં રંગભેદના સ્થાપકો હમેશા મજબુત રહ્યા છે. છતાં તેના વિરોધીઓએ નાખેલો મજબુત પાયો આપણને આશા અને જોમ આપે છે કે જેઓએ પોતાના રંગબણાં ભાઈ બેનો માટે કષ્ટો સહી વિરોધ કર્યો હતો.

રેળનોલ્ડ રેનોલ્ડ

રેળનોલ્ડ રેનોલ્ડ પણ એક રંગભેદના સખત વિરોધી હતાં. પોલાકની જેમ તેઓ પણ તંત્રી તરીકે લંડનમાં કામ કરતાં. જે કે આ સંસ્થા સાથે તેમને ગાઠો સંબંધ નહોતો પણ હીંદમાં રહ્યા હતાં અને ગાંધીજી સાથે ઘણા ગાઠો સંબંધ રાખતા. ૧૯૩૦ માં “અંગ્રહ” વૃદ્ધી તેઓએ કરી હતી.

રંગભેદ પર તેઓ લંડનમાં રહી ખુબ કઠક બાપુમાં હમેશા લખતાં, ન્યાય અને શાંતી માટે તેઓ હમેશા તથ્યાર રહેતા અને તેને માટે સુશીલતા ઉઠાવતાં તેઓને જોલમાં પણ તે કારણે પુરાવડું પકડ્યું હતું. તેમની જો તંદુરસ્તી સારી હોત તો તેઓ ઘણી સારી માનવ સેવા કરી શક્યા હોત.

તેઓ આ દેશની મુલાકાતે આવ્યા હતાં જ્યારે આ પત્રના માલ તંત્રી મણીલાલ ગાંધી હયાત હતા. અને તે પ્રવાસમાં તેઓ પ્રીનીકસ સંસ્થાના મેમાન બન્યા હતા. પ્રવાસ બાદ તેઓ એ આફ્રિકા પર પુસ્તક લખ્યું હતું તેમાં તેમને રંગભેદને ધિકકાર્યો હતો અને ઇલાંચલાપણને ગંભીર આક્ત ઓરનાર તરીકે અલેખ્યું હતું.

એક માનવ પોતાનું જીવન જેટલું સાફ કરી શકે તેટલું આ બે જણાએ દિવાળ્યું હતું. અમે એમના અવસાનથી દુઃખી થઈએ છીએ. અને તેમના કુટુંબીઓને તેમના દુઃખમાં અમે બાગીદાર છીએ એની ખાત્રી આપીએ છીએ. ક્રૂત આપણે એજ કહી શકીએ કે તેમને આરલેલુ કાર્ય હમેશા જવંત રહી તેમની યાદ કાયમ રહે.

જ્યારે આફ્રિકા આઝાદ થશે ત્યારે તેના આઝાદીના ઇતિહાસ ના પાનાઓ પર આ બે મિત્રોના નામ સુવંણ અક્ષરે લખાયલા આપણે જોઈશું. આથી આપણે બધુ આશાવાદી બનીએ અને તેઓ એ નાખેલો પાયો આપણા સવાલોને ઉકેલવા આપણે પ્રેરણા આપે અને દેશનું આપણે નહું સજન કરીએ કે જેમાં સમગ્ર માનવ જાત સમાન ભાવે વસે અને રહે.

કોમ્યુનીસ્ટોનો હુમલો

સાઉથ આફ્રિકાના પ્રધાન પંડીત રતના વડા પ્રધાન પંડીત નરેન્દ્રના ખાનગી મંત્રી શી ઇમ. ઓ. મયાઈ પર એવો આક્ષેપ “-પુએલ” નામના કોમ્યુનીસ્ટ છાપા એ કર્યો હતો કે, “મયાઈએ પોતાની માના નામનું એક જાહેર ફરટ કર્યું હતું. ફરટનું પર એમને હવે પડતી પાડ્યું છે અને તેમની આવક કરતા વધારે પ્રિમીયમ તેઓ વિમા વાળાઓને ભરે છે. આ બધુ કંઈ રીતે થાય છે? આનો જવાબ આપતો પત્ર નહેરૂ પર મયાઈ અને રાજકુમારી અમૃત કુવર કે જેઓ આ ફરટના ફરટી છે તેમને લખ્યો છે. “આ ફરટોં ઉંટુ રો હરશીપ, હરપીતાલોને મદદ અને બાળકો તથા ઓઝિના સામજીક કાર્યો કરવાને છે. તેમ એતીહાસીક તથા ડેવલપ્મીની ચોપડીઓ પ્રસિદ્ધ કરવાને. આ ફરટને મયાઈની માનું નામ આપવા માં આવ્યું છે પરંતુ જે કંડ મિત્રોએ બેચુ કર્યું છે. એક “ઓના આદર્શ” તરીકે એમનું નામ મિત્રોએ આપ્યું છે. આ કંડ ૨૨૦૦૦ પાઉન્ડનું છે. અને આજ સુધી ૨૦૦૦૦ પાઉન્ડ વાપરવામાં આવ્યા છે. ધરને ૩૫૦૦ બનર ભાવ હતો. તેના ૬૫૦૦ ભાવ લીધો છે. અને તે ઘણું જુડું છે અને રહેવા લાપક પણ નથી.”

નહેરૂએ પોતાનો જવાબ આપતાં જણાવ્યું છે કે ઘણા લાંબા સમયથી તે માઈ સેવા ભાવે વખર વેતને કામ કરતાં હતાં. હાલમાંજ સરકાર તરફથી તેમને પમાર અપાય છે. બે વિચારી પેલીસીઓ તેમને ભરી હતી જેમાં ૧૪૦૦ બપો હતાં અને એમને પમાર

૨૧૦૦નો છે. એ એકલાજ છે અને મારી સાથેજ રહેતા તેથી એમને અમત ખર્ચ ઘણો ઓછો છે.” આ એક અંગત હુમલો કોમ્યુનીસ્ટ છાપાએ કર્યો છે.

ડો. મલાનનું અવસાન

સાઉથ આફ્રિકાના માલ વડા પ્રધાન ડો. ડી. એ. મલાન કેપના તેમના રહેઠાણે શનીવારે ગુજરી મયા ના દુઃખદ ખબર સમસ્ત યુનીયનમાં ઝડપનેર પસરી મયા હતાં. તેઓ ૮૫ વર્ષના હતાં. ઉદ્ધા થોડાક સમય થી તેઓ પમારી વશ હતા. તેઓએ ૧૯૪૮થી ૧૯૫૪ સુધી આ દેશનું સુકાન સંભાળ્યું હતું. પત્ની બે પુત્રો અને પુત્ર વધુઓ તથા પૌત્ર પૌત્રીઓ અને એક દત્તક પુત્રી તેમના કુટુંબમાં છે. ડો. મલાને પોતાના સમરણો લખવા માંડ્યા હતા. જે કુટુંબ સુદ્ધ માં પ્રસિદ્ધ થશે એમ જાહેર કરાયું છે. આને જે નેશનલ પક્ષ સત્તાપર છે તે પક્ષના સ્થાપક જે કે જનરલ હર્ડિંગમ હતાં પણ તેને સજીવારનાર ડો. મલાન હતાં.

તેમની ફનવિધી આવતે બુધવારે તેમના મામમાજ યશે. સરકારી ઇમ સ્થાપી કરવાની બધી તથ્યારીઓ થઈ રહી છે.

૧૪૦૦ બપો હતાં અને એમને પમાર

આપણે પણ પછુ નથી અને "માનવ" પણ નથી!

(પહેલાં પાનાનું અનુસંધાન)

જે. યુરવીર રણયોદાને માટે યુવકોને પ્રથમ વીરતા બતાવવાનો મોહ છે. આરે ડરપોકને માટે તે જ ભાવનાનો પ્રસંગ બની રહે છે.

શબ્દ ઓર ગંજેબનો સમય
ઓર ગંજેબના સમયમાં એક કવિ થઈ ગયા. ભૂષણ એનું નામ. હોદ્દા હોવાને લીધે યુવક દરબારમાં એમને રશાન ન મળ્યું તેથી તેઓ નેપાલ ગયા અને ત્યાંના હોદ્દાઓની પ્રથમ કરતું કામ્ય રચ્યું. રાજ્યને પુષ્ટ થઈને ત્રણ લાખ રૂપિયા બક્ષિસ આપીને અભિમાન સહિત કહ્યું, 'એક કામ્ય માટે આવી મોટી બક્ષિસ આપનાર કોણ હશે?' ભૂષણ તો બહુ તેજસ્વી. પુષ્ટ થતા, કહ્યું, 'એની બક્ષિસ આપનારા તો મહા નીકળશે પણ એને ઠોકરે મારનાર કોણ નહિ મળે' એમ કહી બર દરબારમાંથી ચાલ્યા ગયા. રાજા પ્રતાપે પોતાની ટેક ખાતાર ફેટકું સહન કર્યું તે તો તમને ઓને ખબર હશે જ તેને બદલે તેઓ હોદ્દા ધરતો આગ્રહ છોડી યજ્ઞ અકબરને યજ્ઞ મળ્યા હોત તો તેમને ઘણી સુખસાક્ષી મળ્યા હોત. પણ એમને તો નોંધવું હતું માનવતાને યોગ્ય એવું

સુખ. રામશાસ્ત્રીની વાત લો. એમને ખબર હતી કે નારાયણરાવનું મુન કરનાર તેના કુટુંબીજ દતા અને તેમને ફાંસીની સજા દરમાવવાથી પોતાને ન્યાયસાક્ષીની પદની છોડવી પડશે. છતાં પણ તેમણે કોઈની પણ પરવા કર્યા વગર સાચે જ ન્યાય કર્યો અને તેનાં પરિણામ દસને મોઢે બોત્તખાં. ધરાનના એક પાદશાહની વાત છે. તેને કવિ યવાનો શોખ થયો. તે કવિતા કરવા લાગ્યો. દરબારી યુવા મતિયાઓ તેની કવિતાનાં વખાણ કરવા લાગ્યા. એક દિવસ એક નિરપૂર્ણ કવિ આભ્યા. તેમને કવિતા વંચાવી અને અભિપ્રાય પૂછ્યો તો તેમણે કહ્યું કે આ કવિતાઓ બહુ હલકા પ્રકારની છે. રાજ્યને યુરસે થઈને તેને સો ફટકાની સજા કરી. આ વાતને એ વર્ષ નીત્યા પછી પાછો તે કવિને મોલાઓ અને પોતાની કવિતા વિષે પુછ્યું ત્યારે પણ તેણે એ જ અભિપ્રાય આપ્યો અને ચાલવા લાગ્યો. રાજ્યને પુછ્યું. ક્યાં ગય છે, તો જવાબ મળ્યો. ફટકા ખાવાની જગ્યા એ, સો ફટકા ખાવા.

બનાવનાર એકાદ તાળાની બેટ આપ્યા વિના છેડે એમ નથી, ત્યારે વડા પ્રધાને કહ્યું: "અગ્રહા બાઈ, એક નાનકડું તાણ મને આપી દે."

બેટનું નવું સ્વરૂપ
પંડિત જવાહરલાલજીને તેમની જન્મતીને દીવસે મળેલી અનેક મેટામાં એક ૬૫૦૦૦ સહી વાળું પ્રતિજ્ઞા પત્રક હતું. આ પ્રતિજ્ઞાપત્ર લોક સિક્ષાપ્રચાર સમિતિ તરફથી તૃપ્તપાર કરાયું હતું. જેમાં જણાવાયું હતું કે મારી પ્રથમ દરજ્જા દેશ બચ્ચીની રહેશે હું કોઈ ઝાતિ કે કોઈ સંસ્થાએ સાચે જોડાઈશ નહીં. અસ્પૃશ્યતા નિવારણને ટેકો આપીશ. સ્વદેશી ચાલે વાપરીશ. લોકશાહી સમાજવાદ અને પીનમજ્જબી વાદમાં માનીશ અને ફરીયાવાર લખશ નહિ. નહેરુને જે ચીજો મમતી નથી અને હમેશા જેનો તેઓ ઉલ્લેખ કરી પોતાનું દુઃખ વ્યક્ત કરે છે. તે ચીજોની પ્રતિજ્ઞા લઈ તેમનું બહુ માન કરવામાં આવ્યું ગયા. આમાં સહી કરનારા સમસ્ત દેશના છુટે જવાયે પુણે વસેલા નામરો છે.

હિંદી પત્રકારને ચીનમાં

મનાઈ
મુંબઈનું ટાઈમ્સ ઝોફ ઇન્ડિયા જણાવે છે કે: ચીન જવા માટે અમારા પત્રના ખબર પત્રોને રજા નથી આપ-

વામાં આવી. ટાઈમ્સની નીતી હોઈ સરકારની નીતીને અનુસરતી નથી. આથી અને એના ખબર પત્રોને પરવાનો નહી આપીએ એમ કોમ્યુનીસ્ટ ચીને જણાવ્યું હતું.

ટાઈમ્સ જણાવે છે કે; હાપાની મમે તેવી નીતિ હોય અને તેનો ખબર પત્રો મમે તેટલો બજેલો હોય પણ કોમ્યુનીસ્ટ ચાપનામાં તેને પ્રવેશ મળવો કઠણ છે. હા જે પત્રો મે.એ. ટેસ ટ્યુંગના વખાણ કરી તેની નીતીને અભિનંદને તેને જ જવા દેવામાં આવે છે. ૬૦૦,૦૦૦,૦૦૦ ચાઈનીઝોનું આ નીતીને પરીણામે ઠેવું જીવન યતુ હશે એમ ટાઈમ્સ પુછે છે

ભારતની નીતી

વડા પ્રધાને ભારતની પરદેશ નીતી વીશે મોલતા કહ્યું હતું કે ભારતની વર્તમાન વિદેશનીતી કોઈ સત્તાશ્રુધર્મા ન જોડાવાની નીતી ભારતના સંજોગો, ભારતનું પરંપરાગત ચિંતન, ભારતની માનસ દ્રષ્ટિ, ભારતની સ્વાતંત્ર્યની લડતમાંથી થયેલા એવું માનસિક ધડતર અને અસારના સંજોગોની ભૂમિકા પર તત્વતઃ રચાયેલી છે. એને "નહેરુ નીતિ" કહેવી એ ભૂજ મહુ" છે. મેં તો ફક્ત એક વડા પ્રધાન તરીકે ઉચ્ચારીને ફેલાવી છે. પણ એ નીતી ભારતની છે.

હોંદના સમાચારો

કેંગ્રેસ પ્રમુખનો યુવકોને અનુરોધ

"પામલ માનવીઓ સિવાય ભારતને કોઈ નહિ બચાવી શકે એટલે ભારતના યુવક-યુવતીઓએ પણ દુનીયાનું સામાન્ય ડહાપણ છોડીને લોક મોંઘ ટીળક, મહાત્મા ગાંધી અને વિનોબાજીના પામલપણાને અપનાવવું જોઈએ" એમ કેંગ્રેસ પ્રમુખ શ્રી ટેમ્પર ભાઈએ આર્ટસ એન્ડ કોમર્સ એન્ડ યુ-ટેચન સોસાયટીની હોડીકાઉટસ ટ્રેનિંગ કોલેજનાં વિદ્યાર્થી-વિદ્યાર્થીઓ સમક્ષ બોલતાં કહ્યું હતું.

કેંગ્રેસ પ્રમુખે વિશેષમાં કહ્યું કે મને જે ભારતીય બાળકને શાની શિક્ષાની જરૂર છે એમ પૂછવામાં આવે તો હું આપણી સનાતન પરંપરાના ત્રણ શબ્દોમાં જ જવાબ આપીશ. એ ત્રણ શબ્દો છે 'સત્ય', 'શિવ', 'સુદરમ'. સત્યમાં વિજ્ઞાનનો સમાવેશ થાય છે અને સત્ય પણ સંશોધન વિના પ્રાપ્ત થતું નથી. 'શિવ'માં અહિંસા અને બનકદવાણુ આવી ગમ છે. વિજ્ઞાન અને અહિંસાને કોષ્ટકથી માનવી અને

તેવો સમજવો હોય છતાં જે તેનામાં અન્યને આકર્ષવાની શક્તિ નથી તો તે નિષ્ફળ જશે. મનુષ્યના મનમાં સૌંદર્યનો આભાસ ન હોય તો જીવન નિરચક છે. આંધીજીએ એક વખત કહ્યું હતું કે "મન દારા સુદરતાનો અવિષ્કાર કરો અને હૃદયમાં પ્રેરણા બરો." ભારતનાં બાળકોને આ પ્રેરણાની જરૂર છે.

'તાળાનો માટે કોઈ ઉપયોગ નથી'—શ્રી નહેરુ

"ભારત-૧૯૫૮" પ્રદર્શનમાં ઓ-લોગિક મંડપની શ્રી નહેરુએ મુલાકાત લીધી હતી. એ વખતે એક તાળા બનાવનાર ઉત્સાહી ફારીંગરે એક તાળાની બેટ લેવાની શ્રી નહેરુને આગ્રહ કર્યો હતો. જવાબમાં શ્રી નહેરુએ તે તાળા બનાવનારને જણાવ્યું હતું કે, "તાળાનો મારે કોઈ ઉપયોગ જ નથી તાળાં એ તો નિરચક ખટાખટ છે. હું તાળાને પિચ્છાર છું. એવી રિયલિટી આવે કે જ્યારે તાળાંની જરૂર જ પડે નહિ, એમ હું ઇચ્છું છું" આમ છતાં ત્યારે શ્રી નહેરુએ જણાવ્યું કે, તાળા

બી-આઈ

મુંબઈ કરાંચી અને ઇસ્ટ આફ્રીકાના બંદરો વચ્ચે મુસાફરી કરે છે.

સ્ટીમર કરંબ ૧લી માર્ચ ૧૯૫૮ના આવશે અને કરાંચી થઈ મુંબઈ જવા ૬લી માર્ચ ૧૯૫૮ના ઉપરશે.

મુંબઈ અથવા કરાંચીનું બાહુ.

૬૨૬ કલાસ	એક	મેસાક	વગર	૫૧. ૬૨-૦૦
૬૦૬ કલાસ	"	"	"	૫૧. ૬૦-૧૫-૦
૫૪૬ કલાસ	"	"	"	૫૧. ૩૧-૧૦-૦

વધુ માહિતી માટે મળો મા લખો:

શેખ હિમેદ એન્ડ સન્સ
(પીટી લીમિટેડ.)
૩૯૦ પાઈન સ્ટ્રીટ,—ડરબન.
રહીફાન: ૨૦૪૩૨ — રહીફાફીક એટ્રેસ "કરામત."

લોકશાહી કે લશ્કર શાહી?

વિનોબાજી

નાના નાના વિચારોની મીઠાતાને લીધે આપણા દેશમાં અને ખીલ દેશોમાં જે પક્ષવાદો શરૂ થયા છે તે આજના વિજ્ઞાન યુગમાં અનુરૂપ નથી. પુરાણા યુગના અંતે અથવા અરશોથી જેવા એ જણાય છે. એ ટકશે નહીં. આજે ભેત ભેતમાં લોકશાહીનું રૂપાંતર લશ્કર શાહીમાં થઈ રહ્યું છે. ક્રિસ્ટ ૫૭૫, ઇરાન, યાલ્દે-૩, પાકીસ્તાન અને કાંઈક દરમાં બમો એ રસ્તે પડ્યા છે. આથી આ જમાનામાં રૂપાંતર કેમ અને કેવું થશે એ કહી ન શકાય. જે વસ્તુઓ એક ખીલથી સાવ ત્રિશી જણાય છે તે પાસે આવે છે અને એક ખીલમાં રૂપાંતર થઈ જાય છે. ગંભીર વિષયમાં પરીણમે તે શું થાય?

અંખાજીને કીનારે જઈને જો જો કોલેરાથી ત્યાં કેવી રીતે માનવી મરે છે. ગંભીર જંતુ નાશક હોવા છતાં ત્યાંની ગંદકી કોલેરા ફેલાવે છે. અને અચૂતનું રૂપાંતર વિષયમાં થાય છે. આજ રીતે લોકશાહીનું રૂપાંતર લશ્કર શાહીમાં થાય છે. આ એક વિચારવા જેવી વાત પ્રત્યેક માટે છે. સામ્યવાદનું રૂપાંતર પુણ્યવાદમાં થતાં વાર નથી લાગતી. પ્રતિક્રિયા રૂપે જે હોય છે તેનું રૂપાંતર મૂળ વસ્તુમાં થાય છે. આજ નવાયે લોકશાહી અને લશ્કરશાહી એક ખીલથી વિરુદ્ધ છે. છતાં તડકા છાયાની જેમ એક ખીલના પાસાની જેમ ઘણા જ પાસે છે. લોકશાહી કહે છે પ્રતિનીધી દ્વારા અને સમાજનું બહુ કરશું. સમાજ પોતે જ પોતાનું કલ્યાણ કરશે એમ નથી કહેવામાં આવતું, તમે કલાણા પ્રતિનિધિને ચૂંટો એ તમારે માટે પ્રત્યેક કલ્યાણકારી કરશે. આમ કલ્યાણ રાજ્ય સ્થાપવામાં આવે છે. સરકારના હાથમાં ઘણી સત્તાઓ અપાય છે. આથી ઘણી શક્તિઓ સરકારને અર્પણ કરવી પડે છે. પહેલાના લોકો કૃષ્ણા પર્ણ કરતા દલે સરકારાપણ્ય કરવાનું રહે છે. અને સરકાર સુખ આપશે એવી આશા અંધાનવામાં આવે છે. આ લોકશાહી છે. આ પ્રતિનીધી ચૂંટાતા પહેલા વચ્ચે આવે છે. તેનાથી પ્રજા સંપૂર્ણ ન થાય અને કાયદાથી ત્રાસે છે. અને પછી એ અસંતોષની જગત લશ્કરશાહીને આમંત્રે છે.

રાજને સ્વીકારવા તૃપ્તિ નથી. સારા રાજના રાજ્યમાં જનતાને સુખ મળતું છતાં આજે મનાય છે કે રાજ હોય તે તે પ્રજા પરાવલંબી બને છે. આજ રીતે લોકશાહીમાં પણ પ્રજા પરાવલંબી બને છે. રસીયાના હાથમાં નેટલી સત્તા છે એથી થોડી પણ ઓછી સત્તા અમેરીકાના હાથમાં નથી. છતાં બંને બીજ છે. પાંચ સાલ માટે ભણેને તે સત્તા અપાતી હોય પણ એનું પરીણામ તે પછી આવનાર સત્તાને બોજવું પડે છે. એક સરકાર "કો-ટેક્ટ" કરે પછી તે જોના અધુરી હોય અને ખીલ સરકાર આવે તેને તે પૂર્ણ કરે જ છુટકો થાય છે. નહીં તે ખીલ રાષ્ટ્ર સાથે યુદ્ધ શરૂ થાય.

આપણે બધીજ સત્તા, સરકારને સોંપી છે. કલા હજોગને નભાવવા, કેવું શિક્ષણ આપવું, વિગેરે સામાજિક કે ખીલ કામો સરકારને નકકી કરે પર મતે ચૂંટાવવા સૌ બંધ પ્રતિનિધિ

જો આપણી ઉપર રાજ્ય કરે એ પણ એક સત્તા અને લશ્કર શાહી છે. આપણા દેશમાં ગાંધીજી આજના આપણે વિચારવું જોઈએ કે ગાંધી યુગમાં આપણે આ પદ્ધતિમાં કેમ ફેરફાર કરવો છે કે નહીં? જો ન કરવો હોય તે સમજવું કે ગાંધી વિચાર ધારા આવી અને ગઈ. રક્ષણ શક્તિ સેનામાં હોય તે પછી તેને રાખવીજ પડશે નભાવવી પણ પડશે. સેનાને કારણે વંચીને નભાવવા પડશે. કારણ સેનાને જોઈતી સામગ્રીઓ એ જ પૂર્ણ કરશે. નિત નવા ટેકસો આપશે જ. કારણ સરકારને તમને સુખ આપવા ઉપરાંત સેનાને નભાવવાની હોય છે. આમ સેના પાછળ ઘણી ચીજો આવે છે. અને તેથી ગ્રામ્ય ઉદ્યોગ કે ખાદીને આપણે દેશના માલીકનું સ્થાન નથી આપી શકતાં તેનું સ્થાનતો સેના અને સેનાના અનુ-ગામીઓ લે છે.

લોકશાહી, સમાજ શાહી કે, પણ શાહી બને તેવી સત્તા આજે હોય પણ સેનાને ખરચ નભાવવાજ પડે છે. અને તેની સામે જે વિરોધ કરે તેને દેશ દ્રોહી માનવામાં આવે છે. આથી આપણે એ જ વિચારવું જોઈએ કે અહીંસા કેમ ફેલાવાય. આથી સમાજ પોતાના લલાના કાયો માટે સરકાર કે સત્તાપર અવલંબીત ન રહેવું જોઈએ.

મામુલી માનવી માટે ગાંધી-દર્શન

હજીરી પ્રસાદ ત્રિવેદી ભૂદાનમાંથી

હજીરી એવા ગાંધી બહુતોમાંનો હું એક છું કે, જેઓ ગાંધીજીના સિદ્ધાંત અને આદર્શો પર શ્રદ્ધા રાખે છે પણ એનું પાલન નથી કરી શકતાં. નિયમોનું પાલન કરવાનું વિચારું અને શરૂ કરું અને થોડા દિવસ પછી શિથિલ થઈ જવું છું. બધાજ બુદ્ધિમાનો પોતાની કમબેરીને શીલોસોથીનું રૂપ આપે છે હું પણ આપું છું.

ગાંધીજીએ એક પણ વાત એવી નથી કરી કે જે આપણે સમજ ન શકીએ. છતાં મનમાં થયા કરે છે કે એવી શી વસ્તુ છે કે, જે મને મારા નિયમોથી હમેશાં વંચીત કરે છે. છતાં મારી અસહ્યતા હું ખુશ્કી કરી તમારી સમક્ષ યુક્ત છું. લાભ હાની નથી જાણતો.

ગાંધીજીએ કહ્યું છે સાચું બોલો. ગાંધીજી એ એમ પણ કહ્યું છે કે ઇસ, કપટ, અથવા પ્રવચનને રસ્તે જનાર પોતાનું જ સૌથી પ્રથમ ટુકડાન કરે છે. બધા સાથે મૈત્રી રાખો, બધાનો વિચાર કરો, બુદ્ધિને એ બધું ખરું લાગે છે. ગાંધીજીએ કહ્યું છે રામ પર બરોસો રાખો. માઈ અંતર એને અનુમોદન અર્પે છે. સાવ સીધી અને સાદી વાતો છે. છતાં હું

જાણું છું કે સાવ સીધી લીટી દોરવી ખુદ મોટું કામ છે. રેખાખણીત કહે છે કે બોલો એ મળીને રેખા થાય છે. એક બોલ ખીલ બોલુને મળે એમ રેખા દોરાય. પ્રથમ બોલુ તો કીક ખીલુ પણ સમજ્યા પણ ત્રીજી બોલુ જરાક પણ વાંકું યુક્ત તો રેખા વાંકી થવાની. જે સંસારમાં ફક્ત ખેલ માનવી હોય તે ગાંધીજીનો માર્ગ આપણે માટે સરળ થાય. માણસો

વણા છે અને રહેવાના છે આથી કહીનાઇ વધે છે.

અને ખીલકે છે કે સત્ય બોલતા હું કાંઈક ઉપાધી બેઠોરી લશ્કર આથી સાવ નિર્મળ સત્ય નથી બોલતો. બધીજ ઉપાધીઓ અર્થકર નથી હોતી છતાં ઉપાધીથી દુર રહેવું એ નીતિ છે. એ પણ સત્ય છે કે હું હૃદયવૃત્તિ જુદું નથી બોલતો. આપતકાળમાં સત્યની કલ્પસાધ કરવાનો શો અર્થ? કારણ બધું અને બંધથી 'અચવાની' નીતિ. ગાંધીજીએ, જે મૂળને શોધ્યું અને "બધ યુક્ત" બનવા હાકલ કરી. આ એક જ મંત્ર "બધ યુક્ત" એમના બધા કાયોમાં આપણને જણાશે. માનવ બધ યુક્ત થાય તે બધુજ તેને માટે સહેલુ થાય.

બધથી માનવ ઘણા ન કરવાના કાયો કરે છે. "બધ યુક્ત"નો અર્થ સમજીએ અને મનમાં ઉતરે તે આત્મ બળ મળે છે અને મનને શાંતી થાય છે. ગીતામાં ભગવાને કહ્યું હતું કે, 'કર્મનો જે ઉપદેશ હું આપું છું તેનો એક અંશ પણ મોટા ભયોથી તમારી રક્ષા કરશે.' શું ગાંધીજીએ પણ એવું જ કાંઈક આપણને નથી કહ્યું? હવે વિચાર એ આવે છે કે જે લોકો ઇન્દ્રિઓ ઉપર કાણુ મેળવી શક્યા છે તેમને માટે જ ગાંધીજીનો ઉપદેશ છે શું? જેમનું મન દ્રઢ નથી ઇન્દ્રિઓ ઉપર કાણુ નથી એમને માટે શું એ માર્ગ નથી? આમજ હોય તે મારા જેવા માનવીઓએ સુખ ચાપ બેસી રહેવું જ પડે.

પણ ઘણી વિચારણા પછી જણાવું કે ગાંધીજીનો માર્ગ જીવનદીપો માટે નથી. પણ એ માર્ગ પર જવું એટલે ઇન્દ્રિઓને ધારે ધારે જીવવાનો પ્રયાસ કરવો. મન જે વશ થાય તે ખીલ ઇન્દ્રિઓ વશમાં આવી જાય એમ ગીતા પણ કહે છે.

ગાંધીજીએ પોતાના જીવન દ્વારા ગીતાનું જીવન મામુલી માનવી પણ મુશ્કે તો જીવી શકે છે એ આપણને બતાવ્યું છે. પણ મુશ્કે શક્તી હોવી જોઈએ. અને એ માર્ગ નખલામનના માનવીઓ માટે જ છે.

સમસ્ત ડુનીયા આપણી સામે થાય છતાં આપણે બધ ન પામીએ અને બગવાનનો વિશ્વાસ ન હારી બેસીએ એની તેની કૃપા, દયા, પર સંશય ન લાવીએ અને બધ યુક્ત થઈએ. આ છે તો સીધુ પણ માનવ મન બધાન પર નથી લેતું અને અનેક બધથી ઘણીવાર કલ્પીત બધથી અનેક જુદાણાઓ અને ખીલ અર્નેતીક માર્ગે જાય છે. મહાત્મા ગાંધીજી અમા પણ એમનો બોધ અને એમનું જીવન આપણી સમક્ષ છે. મામુલી માનવીને પણ નીરાશ થવાની જરૂર નથી. ગાંધીજીની મૂર્તિ અને એમના ચિત્રો આપણને ઉપદેશો છે "બધબીત ન બનો."

આપણે ઓર અજેબનું રાજ્ય સ્વીકારવા આજે પણ તૃપ્તિ નથી. અજેબનું રાજ્ય સાઈ હતું પણ આજે લોકશાહી

લોકશાહી શા માટે ?

પ્ર. આજકાલ લોકશાહીની રક્ષાની ખુબ વાતો થઈ રહી છે. એ અંગે તમારો શું મત છે ?

જ. ફુનીયામાં અત્યાર સુધી જે ઠાક રાજ્ય પદ્ધતિ વીકસી છે તેમાં લોકશાહી રાજ્ય પદ્ધતિ અદ્વિસાની વધારે માં વધારે નહીં છે.

પ્ર. એ શી રીતે ?

ફુનીયામાં સુખ્યત્વે ત્રણ રાજ્ય પદ્ધતિ છે. રાજાશાહી, લોકશાહી ને સરચુખત્વારશાહી. રાજાશાહી તે આપણા દેશમાંથી મુક એટલે હવે આપણે બીજી બેને જ વિચાર કરવાનો રહે છે.

પ્ર. જુઓને લોકશાહીમાં પશુ રાજ્ય કામદારી કામ લે છે; કામદારને પીઠખળ તેા દંડકલિતનું જ હોય છે. પછી લોકશાહીને સરચુખત્વારશાહીમાં સુળભૂત ફેર ક્યાં રહ્યો ?

જ. એ બે પદ્ધતિઓની પુરેપુરી તુલના કરવી એ તેા આપણે માટે અત્યારે સક્ય નથી. છતાં અદ્વિસાના વિચારની દ્રષ્ટિએ જે સુળભૂત બેદ છે તે એને કારણે બેમાંથી લોકશાહી અદ્વિસાની શા માટે વધારે નહીં છે તે જ વિચારીએ.

સરચુખત્વારશાહી કરતાં લોકશાહીની બે વિશેષતાઓ છે. એક વિચાર-સ્વાતંત્ર્ય ને બીજું ફર પાચ વરસે ફરીથી સુટણી. આ બંનેને સરચુખત્વાર-વ્યક્તિની કે પક્ષની-માં અભાવ છે. ત્યાં એક જ પક્ષ હોય છે; એ સિવાય બીજો વિચાર જે ઠાક પ્રમટ કરે, તે જીવી શકતો નથી. એમાં બધાને મારી નાખવા પડે એવું હોતું નથી, પશુ કતલનો ભય જ માથુસને સુકા રીતે પોતાના વિચારો રજુ કરતો થઈ શકી રે છે. વિચાર એ માનવની વિશેષતા છે. જ્યાં એ ક્ષમા ત્યાં ધોતિક પ્રતિત થાય છતાં માનવનેા આત્મવિકાસ અટકે છે. અને તેથી એટલે અંરો વિચારનું ક્ષમ પાચ છે એટલે અંરો એ પદ્ધતિ લોકશાહીની સરખામણીમાં અદ્વિસાથી વધારે ફર છે. એવી જ રીતે રાજ્ય કેવું હોતું એક જ તે વિચારવાનો ને તે સુખ્ય રાજ્યપરચના કરવાનો સૌનો અધિકાર લોકશાહીએ માન્ય કર્યો છે. તે માટે ફર પાચ વરસે સુટણી થાય છે. જે પ્રમાણે સારાયે દેશને લોકશાહત વધાર્યો હોય તે પ્રમાણે લોકો મત આપે છે ને નવી રાજ્યપરચના થાય છે. બધારે સરચુખત્વાર શાહીમાં આવી શક્યતા નથી.

પ્ર. પશુ હું એ જ કહેવા જતો હતો કે લોકશાહી ફોરે-મારવી એ શું લે કશાહીની રીત છે ?

જ. લાગણી અને સ્વસ્થ ચિત્તને વધારે લોકશાહત એ જે જીવી વસ્તુ

નવલભાઈ સાહેબો કલ્પીત વાર્તાલાપ

જ. જરૂર લોકશાહી સરકારે લાગણી નો પશુ વિચાર કરવો રહ્યો પશુ ધણીવાર લાગણી વાળખી હોય, તેમ ઠાકવાર ગેરવાળખી પશુ હોય.

પ્ર. તેા શું લોકોએ એકવાર સુટણી કરી એટલે પછી પોતાનો વિચાર દર્શાવવો જ નહિ ?

જ. જરૂર પોતાનો મત પ્રમટ કરવો એક એ અને તેને કળવવાનો, એની ઠાક ના કહી જ ન શકે. પશુ તે બંધારણની મર્યાદામાં રહીને, જે કાનુન બંધની પ્રજાને ટેવ પારીશું તેા બાલ્યકાળમાં માંડ કમલાં બરતી લોકશાહી અગાજતામાં ફેરવાઈ જવાનું એકમ રહે છે. ફર પાચ વર્ષે નવી સુટણી થાય છે ત્યાં સુધી રાહ જોવી એક એ. અને તે વખતે જે તે સુદા પર સુટણી બેઠવી એક એ.

પ્ર. પાચ વર્ષે સુધી રાહ જોવી જ શું અનિવાર્ય છે.

જ. ના ઠાક વાર એવા કોઠકડીના કે વિરોધના પ્રસંગો આવે ત્યારે વિરોધ થાંત ને અદ્વિસક હોવો એક એ.

પ્ર. પશુ મારો કે વિરોધ કરતાં જ

લોકશામણી આળી થઈ જતી હોય વા ઉરોરાઈ જતી હોય તે ?

જ. વિરોધ કરનારની ફરજ છે કે વિરોધ પુરેપુરી રીતે વ્યક્ત કરવા છતાં ઠાકપશુ રીતે લાગણી ઉરફેરાય નહિ તેની કાળજી રાખે. કારણ કે ઉરો-રાટ અંધાધુંધીમાં પરિણમે છે, અને ક્યારે હસા તરફ વળી જાય એ કહી શકાતું નથી.

પ્ર. એવો વિરોધ થઈ શકે તેા પ્રજાની શક્તિ વધે. પશુ તેની સાથે પોતાના વિસ્તારના સુટાયેલા પ્રતિનિધિને લોકો મતે ત્યારે પાછો બોલાવી શકે એવી વ્યવસ્થા હોય તેા વધુ સાઈ એમ નથી લાગતું ?

જ. ના તેમની આ વાત મને બજે ઉતરતી નથી. કારણ કે સુટણીની વ્યવસ્થા માટે વ્યક્તિ અધુક વિભામ માંથી સુટાય છે, પશુ તે આખા દેશ ના પ્રતિનિધિરૂપે. વિલાયતના પ્રસિદ્ધ વિચારક એડમંડ બર્કના વિચારો અમ-ભમ આવા હતા:—પ્રતિનિધિ મને તે વિસ્તારમાંથી સુટાયેલો હોય પશુ એને તે સમસ્ત રાજ્યના હિતને માટે જ વિચારવું રહ્યું. પોતાના વિભામના વિચારો સાંભળે, સમજવા પશુ પ્રવત કરે પશુ નિશુંપ તેા સમજીની દ્રષ્ટએ

કરવો રહ્યો. એટલું જ નહિ એવી છુટ વ્યવસ્થાક પશુ છે.

પ્ર. વચમાં જરા મને એક વિચાર આવી ગયો. લક્ષા કહે છે કે લોકોનો માં ઠાકેસીએ કેમ બધાર નીકળતા નથી ?

જ. ઠાક પશુ પક્ષ વા વિચારનેા વ્યક્તિ પોતાનો વિચાર રજુ કરતાં અભરાય એવી પરિસ્થિતિ વેદા થાય એ જ શું વિચાર સ્વાતંત્ર્યને ખાકક નથી ? આને સામાન્યમાં સામાન્ય માથુસ પશુ પડિત નહેરની પશુ બહેરમા આલોચના કરી શકે છે. એને લોકોએ સાંભળવો એવા આગ્રહ નથી. પશુ જે એ નીકળે તેા એનેા જાન જોખમમાં મુકાય, એની કુરિયો બોલવામાં આવે એવી પરિસ્થિતિ સર્જાય તેા લોકમતને નામે જાણેઅજાણે વિચાર ક્ષમ તરફ જવાય. હું તેા કહું કે એક પોળના ૧૦ હજાર માથુસ માં એક જ માથુસના વિચાર દશ હજારથી જુદા હોય તેા પશુ તે માથુસ ને ખાકીના હલ્દલ માથુસોએ અભવ-દાન આપવું એક એ. એ માથુસ મને ત્યારે મને તેની સામે પોતાના વિચારો શાંતીથી રજુ કરી શકે એવું વાતાવરણ એક એ. લોકશાહીમાં રહેલા વિચાર સ્વાતંત્ર્યની એ જ વિશેષતા છે. વિરોધીને પશુ અભવદાન એ વિચાર સ્વાતંત્ર્યનેા પાયો છે. લોકશાહીમાં જે અદ્વિસા છે તે આ છે. માથુસ પોતે સ્વતંત્ર વિચાર કરતાં કે કહેતાં અચકાય તેા એ પશુ હસા છે. એટલે ઠાકપશુ પક્ષનેા માથુસ નીકળી ન શકે એવી પરિસ્થિતિ સર્જાતી હોય તેા સમાજના વિચારક વર્ગે એને અંબીર તાથી વિચારવી રહી.

પ્ર. શું તમને એમ નથી લાગતું કે આજની લોકશાહીમાં પશુ કંઈક રાપ છે.

જ. લોકશાહીનાં સ્વરૂપો પશુ ધીમે ધીમે વિકસતાં રહ્યાં છે અને વિકસશે. એ માટે પ્રજાએ સતત ચિંતન કરવું એક એ, અને પોતાની જાળતને તકમાર કરવી એક એ.

પ્ર. એના કરતાં રાજ્ય ન હોય તેા શું બોલું ?

જ. ઉત્તમ રાજ્યની એક વ્યાખ્યા આવી છે: તે રાજ્ય સારામાં સાઈ કે જેમાં આજામાં આજા નિયંત્રણની જરૂર પડે. પશુ રાજ્ય ન હોવું એક એ જે જ વિચાર જે પકડી લઈએ તેા એમાંથી કદાચ અસાજતા પશુ આવે. એટલે આપણે એમ કહીશું રાજ્ય ન એક એ એમ નહિ, પશુ ફેક વ્યક્તિ પોતે પોતાના પર રાજ્ય કરે... (સાચા અર્થમાં સ્વરાજ્ય ને જીવે) જે પ્રત્યેક વ્યક્તિ આટલી સાવધાનીથી સારાયે દેશના હિતને પાનમાં રાખી છાવતી થાય તેા રાજ્યનું નિયંત્રણ આપોઆપ એવું થાય.

—નવા માનવી'માંથી.

શુભ પ્રસંગો માટે મેટ !

સ્ત્રીઓ અને પુરૂષો માટે

ઘડીયાળ !

૧૭, ૨૧ અને ૨૫ જ્યુલનાં
એટોમેટીક કેલેન્ડર.

- * રોમર
- * રોટરી
- * લેન્કો
- * ડસર

વિગેરે દરેક જાતનાં ઘડીયાળ.

ઉપરાંત પુરૂષોનાં શર્ટ સુટ, પાયજામા વિ.
તેમજ બાળકોનાં કપડાં.

હોલસેલ ભાવે મળશે

લોકસ ૫૬૮૮, ફોન : ૮૩૫-૨૬૦૧.

વલ્લભભાઈ બી. પટેલની કું.

૪૪, મારકેટ સ્ટ્રીટ, જોહાનીસબર્ગ.

લગભગ પ્રસંગો માટે

અમને મળો.

સુરતી જમણના અમે સ્પેશલિસ્ટ છીએ.

શ્રી કેપીટનની અંગત દેખરેખ લીધે યુનીયનના અને રોડેસીયાના કોર્ટ પછી માનમાં તમારે યુદ્ધમાં આવી રસોઈ કરવાનો અમે જવાબ લઈશું.

કેપીટન્સ બાલકની હોટેલ

(ધી કોર્નર મીકાઈ હાઉસ)

બે અને વિક્ટોરીયા સ્ટ્રીટના ખુણાપર - ડરબન.

ફોન નંબર ૨૩૪૧૪

ટેલીગ્રામ: KAPITAN.

ધીરૂબાઈ પી. નાયક

બુર્ગીપર, બુર્ગાફરી, બીચાનાં અને જલસલ એવન્ટ
ઈન્ડિયાના અગ્ર દુનીયાના કોર્ટ પછી બામની હવાઈ ઈરિસ્ટ અગ્ર ભૂમીના
માટે બુર્ગાફરી કરવા પર ઘણાં અમારી આરક્ષે પ્રવેશ કરી.

ઈન્ડીયા, આગ, ચોરી, ફુલ્લા, અહરમાત, ખેડખાસ, વિગેરેના નીચા અને
ઉત્તરની આપીએ છીએ.

ઈન્ડિયા, પરચનલ ટેલર, ડિસાબના ચોપડા લખાવવા રેવન્યુ સીધરનક
સર્ટીફિકેટ કે વેપારના લાયસેન્સો, પાસપોર્ટ તેમજ ઈમીગ્રેશનને લગતી
બાબતોમાં કોઈ પણ ક્ષી લીધા વિના અમે મરત સલાહ આપીએ છીએ.

નેશનલ મ્યુચ્યુઅલ લાઈફ એસોસીએશન એન્ડ ચોરૂબીયા અને ચોઈસાપર
ઈન્ડિયન કંપની લીમીટેડના પ્રતિનિધિ.

Phone : 33-9033. 26 Barkly Arcade,
Cor. 38, Market & Diagonal St., J'BURG.

તાજું ઉમદા ફ્રુટ

આંખા અબાધ, લીલી અબાધ, રતાળ અને સુરણની જાસમ
માલુ છે. આડુ પેની ૮ રતલ, લસણુ શી. ૧-૩ રતલ.

પાપડ નંબર ૧ શી. ૧૦, નંબર ૨ શી. ૮ ૧૦૦.

હ્યુરી અને ચેવલી પાન બનર માખ, પોરટેલ છાંદ. ખાસ્કોટ ગોલ
શી. ૧૦-૬-લાંબી અને રફેર ખાસ્કોટ શી. ૧૧-૧ ૩૩૧.

રોડેસીયા, ન્યાસાલેન્ડ અને બેલજીયન કોંગોના ચોરૂદરો ઉપર પુરવ
ધ્યાન આપી કોઈ પણ વસ્તુ પરમીટ કરાવી મોકલશું.

All prices subject to Market fluctuations.

A. KADER & Co., (PTY) LTD.

WHOLESALE FRUIT MERCHANTS

P. G. Box 251. DURBAN.

ફરનીચર! ફરનીચર!! ફરનીચર!!!

બેડરૂમ, સુટ, ડાઈનીંગરૂમ સુટ, વોઈરોમ, ઈરેસીવ ડેસ્ક,
સાઈટ વોર્ટ ઓફીસ ટેલર, બુક કેસ, ટેબલ, તાલ ઓફીસ
આને જરીરી શર્કીયા. બંને પધારી લાભ લેવા સુકસો તાલ.

—બોક્સ, ટેબલ અને કીચન ફરેચર—

જે હમારી દેખરેખ નીચે તઈચાર થાય છે. તેનો સ્ટોક હમેશાં તઈ-
ચાર રહે છે. માત્ર રોહા ભાવાના પ્રોઈસ બીસ્ટ અંગાવો અને વેપાર
આગલ વધારો.

L. MISTRY

51 BREE STREET, BURGERSDORP, J'BURG.

PHONE 33-4691.

BOX 2526.

હીંદની મોટામાં મોટી વિમાની કંપની તમારી સેવામાં

—ધી—

ન્યુ ઈન્ડીયા ઈન્સ્યુરન્સ

કંપની લીમીટેડ

સાઉથ આફ્રિકાના એકજ મુખ્ય પ્રતિનિધિ

રૂસ્તમજી બલભાઈ રૂસ્તમજી

૧૪૦ કવીન સ્ટ્રીટ,

ડરબન - નાટાલ.

સેવા અને નિર્ભયતા

માટે અમને મળો.

બધી જાતના વિમાઓ અમે ઉતારીએ છીએ.

પી. ઓ. બોક્સ ૧૬૧૦.

રેસીડેન્સ : ૧૧૧ ધલેવન્ય એવન્યુ,
ડરબન.

ટેલીફોન:

ઓફીસ : ૨૫૮૪૫

રેસીડેન્સ : ૩૬૪૧૩.

પત્થરનો ચહેરો

અનુવાદક : હર્ષદરાય માસ્તર (જે'બર્ગ')

(અમા અંકથી ચાલુ)

છાતાદાર ધોડેસ્વારોની વચ્ચે એક ઉઘાડા રથને ચાર સફેદ ધોડાઓ જોડેલા હતા. તેમાં ખુદા માથે, આપણા પ્રખર ધારાશાઓ અને રાજદારી પુરૂષ, રોટાની શીઝ પિરાળેલા હતા.

“કબૂલ તો કરવું જ પડશે, માઇ!” અરનેસ્ટની પાસે ઉભેલા એકે કહ્યું, “પેલા પત્થરના ચહેરાના જેવા જ રોટાની શીઝ મહાત્માનો ચહેરો છે કે નહીં? છેવટે એ મહાન પુરૂષ પાકશે ખરો!”

હવે, પહેલી નજરે તો અરનેસ્ટે પથુ રોટાની શીઝ અને પત્થરના ચહેરા વચ્ચે મળતાપણું હોય એમ લાગ્યું. ધારણ કે રોટાની શીઝ નીચું માથું રાખીને હસતા મુખે સીને આવકાર ઝીલેલો હતો. ઉડી આંખો, ઉચ્ચ ભવાં અને મોઢા પરની ખીણ રેખાઓ જોઈને ધરીભર એમ જ યામ કે આ ચહેરાને પદ્મ પર વિરાટ સ્વરૂપમાં ઠાવતું એ પથુ કેટલી બદાહુરીનું કામ કહેવાય! પરંતુ જે અપૂર્વ સૈદ્ધ્ય, મોટાઈ અને દૈવી સાધુતાને બાવ પેલા પત્થરના ચહેરા પર પ્રકાશતો હતો તેવો બાવ આ રોટાની શીઝના ચહેરા પર ન હતો. કંઈક ઘટતું હોય એમ લાગ્યું. અને એટલાજ માટે તો આ અદ્ભુત, શક્તિશાળી ધારાશાઓ ની આંખના ખુણામાં યાંત્રેલા હોવાને બાવ તરી આવતો હતો, જાણે નાને ઊંઘેલા હવે તેનાં રમકડાં રમીને ધરાઈ મથો હતો અથવા તો વિરલ શક્તિઓ દાખવતા માણસ પાસે જીવનમાં ઓછું ખેવ હતું અને તેથી તેની જીંદગી ધણી મહેનત છતાં ખાલીખમ હતી; ખરવાહ હતી, કારણ કે જોની પાસે મદત પ્રાપ્ત કરવાની આંકોક્ષા ન હતી.

હજુ અરનેસ્ટની પાસે ઉભેલો માણસ કોણી મારી, તેનું ધ્યાન ખેંચી, તેની પાસે જવાબની આશા રાખતો ઉભો હતો.

“હવે તો તું કબુલ કરે છે ને! શું આ તારા પત્થરના ચહેરાનીજ આબેહુલ નકલ નથી?”

“ના!” અરનેસ્ટે સીધું કહી દીધું, “અને એમાં કંઈ સામ્ય નથી જણાતું.”

“તો તો તું પેલા મહાન પત્થરના ચહેરાનીજ નિંદા કરી રહ્યો છે.” પેલા માણસે જણાવ્યું આપો અને ફરીથી તેણે જોસ જોસથી રોટાની શીઝ ના નમના તારા ખોલાવવા માંડ્યા.

પરંતુ અરનેસ્ટ નિરાશ વદને અને આગેલે દેવે પાછા ફર્યો, કારણ કે આ

વખતે તો તેને સૌથી વધુ નિરાશા ઉપજી હતી. જે માણસ ભવિષ્યવાણી ને સાચી ફરાવી શક્યો હોત તેની તેમ કરવાની ઇચ્છા ન હતી. ઇસ્માન માં ધોડેસ્વારો, ધળઓ, બેન્ડવાળાઓ રથ વગેરે સઘળું અરનેસ્ટ આમળથી પસાર થઇ ગયું. હવે પાછળ ઘોંઘાટ ફરતા લોકોનો અવાજ સંભળાતો હતો. ઉડેલી ધુળ સ્થિર થઇ રહી હતી અને મહાન પત્થરનો ચહેરો ફરીથી સ્પષ્ટ રીતે દષ્ય માન થયો. સદીઓથી તેણે જેનું પ્રતિભાશાળી તેજ મુખ પર ધારણ કરી રાખ્યું છે!

“અરનેસ્ટ, તું આ બાણુએ તો જો! હું હજીયે અહીંજ છું!” તે બંને ચહેરા જાણે ભોલી ઉઠ્યો. “જે” તારા કરતા વધારે રાહ જોઇ છે અને હજી હું કંટાળ્યો નથી. ધીરજ રાખ, અરનેસ્ટ, એ મહાન પુરૂષ જરૂર આવશે.”

વધો એક પછી એક ત્વચ્છી આંખા અને અયા. આ વધોએ અરનેસ્ટના મામા પર સફેદ બાલ ઉગાડ્યા, કપાળ પર ક્રચલીઓ પાડી અને ગાલસાં રેખાઓ ઉપજાવી તે હવે વૃદ્ધ થયો હતો. પરંતુ નાહકનાં વધો વિતાવીને તે જુદાવર્યાએ નહોતો પહોંચ્યો. તેના મામા પરના સફેદ બાલની સંખ્યા કરતા અનેક ધણા બધા વિચારો તેના મગજમાં ભરતા હતા. કપાળ પરની ક્રચલીઓ અને માલ પરની રેખાઓ તો વહી ગયેલા વધોની છાપ હતી. અરનેસ્ટે તેમાં ઉઘાડાપણી દંત ક્યાંકો લખી હતી, અને એક જીંદગાની જીવિને તેને અમલમાં મૂકી જોઇ હતી. અને અરનેસ્ટ હવે કોઈથી અભણ્યો રહ્યો ન હતો. જેને તે શોધતો ન હતો, જેની તેને જાંખના ન હતી, તેવી ખ્યાલિત પોતેજ આવીને અરનેસ્ટે ને વરી હતી. ખીણની સીમાની અંદર જ નહીં પરંતુ દુનીયાભરમાં અરનેસ્ટનું નામ જાણીતું થઇ ગયું હતું. કોલેજનાં ગ્રેજીસેરોન નહીં પરંતુ ચહેરે ના કાર્યકર્તાઓ પથુ દુર દુરથી અરનેસ્ટને મળવા અને તેની સાથે વાત કરવાને આવતા, કારણ કે પરદેશમાં એવા ખચરો આપવામાં આંખા હતા ય આ સાદા કામગીરા અરનેસ્ટના વિચારો ખીલ માણસો કરતાં જુદી જ કાટીનાં હતા. આ વિચારો પુસ્તકમાંથી તેણે નહોતા મેળવ્યા પથુ જાણે રોજ દેવદૂત સાથે વાતો કરીને તે એ પ્રાપ્ત થયા હતા. ધણીજ ઉંચી કોટીના એ વિચારો હતા. કેટલી શાંતતા અને મહાનતા એમાં ભરી હતી! તેને બહુબહા

લોકો મળવા આવતા. બલે ને તે પછી સાધુ પુરૂષ, રાજદારી પુરૂષ કે સમાજ સેવક કેમ ન હોય, સીને તે ધણીજ ધામણીથી આવકારતો. તેમની સાથે વાતો કરવામાં તે કશું છુપાવતો ન હતો. ખુદા રિલે કહેવા નેવી વાતો તે કહેતો. તેઓ જ્યારે અરનેસ્ટ ની સાથે વાતો કરતા ત્યારે અરનેસ્ટ નો ચહેરો તેજોમય બની જગદણી ઉઠતો અને સાંજે જાંખા દિવાના પ્રકાશ જેવો દિસતો. અરનેસ્ટની વાતો સાંભળ્યા પછી વિચારમગ્ન સ્થિતિમાં લોકો પાછા જવા નીકળતા અને ખીણમાંથી પસાર થતી વેળા જ્યારે પેલા પત્થરના ચહેરા તરફ નજર નાખતા ત્યારે એનાજ જેવા ચહેરા ક્યાંક જોયો હોય એમ લાગતું પથુ ક્યાં જોયો હતો તે કહી શકાય નહોતા શકતાં.

અરનેસ્ટ વૃદ્ધ થયો તે અરસામાં કુદરતે પૃથ્વીને એક કવિ બદ્યો. ખીલઓની માફક તે પથુ આ ખીણ માં જન્મેલો પથુ તેના જીવનનો મોટો ભાગ તેણે મુર દુરના એક શહેરમાં આજેલો શહેરના ઘોંઘાટમાં તે પોતાના સુમધુર સંગીતના સ્વરો કાઢ્યે જતો હતો પોતાના વતનમાંના ઉંચા ઉંચા પહાડો અને હિમાચાહિત શીખરોની તેણે ધણી ધણી કવિતાઓમાં ઉલ્લેખ કર્યો હતો. મહાન પત્થરના ચહેરાને પથુ એ કવિ ભૂલ્યો ન હતો. તેને વિષે જે એક કવિતા તેણે લખી હતી તે એટલી તો મુંદર હતી કે જે એ ચહેરા પોતે પથુ એ કવિતાના શબ્દો ઉચ્ચારે તો તેની મહાનતામાં અઢિ વૃદ્ધિ થયા વિના ન રહે. આ મહા બુદ્ધિશાળી માણસ જાણે અદ્ભુત શક્તિ આ મેળવીને સ્વર્ગમાંથી પૃથ્વીપર રહેવા આંગ્યો હતો. જ્યારે તે કોઈ પર્વતનું વર્ણન કરતો ત્યારે માણસજાત ને તે પર્વતની ભવતાનું વિશેષ પ્રમાણ માં દર્શન યતું. કોઈ મુંદર સરોવર તેની કવિતામાં આલેખાયું હોય તો તે સરોવર જાણે દર્શને માટે હસી ઉઠતું. ઉંચા ઉંચા સમુદ્રનું તળિયું પથુ તેની કવિતાથી દમચમયતું. સર્જનદારે પોતાની સર્જન કળાનો ઉત્તમ નમુનો એ કવિને ખનાવવામાં સજ્યો હતો!

તેની મનુષ્ય જાતને લક્ષતી કવિતા આ પથુ ઉતરે તેવી ન હતી નર અને નારી, જેઓનું જીવન શુષ્ક હતું, તે

પથુ તેની કલમની બહુબરી કળાથી હલું બહુ બની જતું. બધીયે વસ્તુ ઝોમાં સત્યને જોળી કાઢી તેને માન આપતું એ તેનો સિદ્ધાંત હતો.

અરનેસ્ટે પથુ તેની કવિતાઓ સાંભળ્યા. આખા દિવસની સખત મહેનત પછી સાંજે જ્યારે તે પોતાના ધરના આંગણે જોસીને પત્થરની મુખમુદ્રા નિહાળતો ત્યારે તે પેલા કવિની કવિતા ઝો પથુ વાંચતો. કવિતાની પંક્તિ ઝો તેનું હૈયું ડેલાવી દેતી. તેના પ્રતિ હાર્ષ્ય કરતા પત્થરના ચહેરા તરફ જોઈને તે કહેતો, “હે દિવ્ય મિત્ર! ‘શું આ કવિતાના લખનારમાં તારા ચહેરાનું સામ્ય નહીં હોય?”

ચહેરાએ જવાબમાં ફક્ત પોતાનું સિમત જારી રાખ્યું.

હવે બન્યું એવું કે એ કવિએ પથુ અરનેસ્ટ વિશે સાંભળ્યું હતું તેના ચારિત્ર્યનું એ કવિએ મનન કર્યું હતું અને જે કે તે ધણા દુરના પ્રદેશમાં રહેતો હતો છતાં અરનેસ્ટને મળવાની તીવ્ર ઇચ્છા તેને સતાવવા માંડી. અરનેસ્ટના સાદાઈ બધો જીવન સાથે તેણે ઉચ્ચ કક્ષાનું ઉઘાડાપણું ઠેવું એકાકાર થઇ ગયું હતું! આથી એક ઉનાળાની સવારે તે આગગાડીમાં બેસી અરનેસ્ટને મળવા નીકળ્યો. નમતા બપોરે તે અરનેસ્ટના જુવડાથી હવે વધારે દુર રહ્યો ન હતો. સાંજ પડી ગઇ હોવાથી પેલી ભવ્ય ઠોલેલ કે જે આમળ ઉપર મીરટર ગેજરગોઠવેલો મહેલ હતી, તે બંધ થઇ ગઇ હતી. પરંતુ કવિ મહાશયે વિના વિલંબે પૂઠપરજી કરીને અરનેસ્ટનું ઘર શોધી કાઢ્યું અને ત્યાં મહેમાન તરીકે રહેવા ગયો.

જુવડાના બારણ પાસે પહોંચતા કવિએ એ વૃદ્ધ અરનેસ્ટને જોડેલો જોયો. તેના હાથમાં પુસ્તક હતું તે ધરીક વાંચતો હતો અને ધરીક પેલી મહાન પત્થરની મુખાકૃતિને નિહાળતો હતો.

“માઇ!” કવિએ કહ્યું, “ચાહેલા મુસાદરને રાતવાસો કરવા દેશો?”

“બલે,” અરનેસ્ટે જવાબ આપ્યો, કવીએ હસતા વદને કહ્યું “મહાન પત્થરના ચહેરાએ કહી કોઈ અભણપા પર આવી આવકાર લારી દટી નહી કરી હોય, અરનેસ્ટ હરયો.

(અધુરું)

માસ્તર અધસ (મી.) લીમીટેડ

નવ નવનાં નાવલન, રેઠવી તેમજ પુસ્તક કાપડ, ઓઝો બાળકો અને પુસ્તકો માટે ભ્રમત નવના પુસ્તક નર્સી, પુલોવર, કારગીજનસ અને ખચ્યાઓ મટિ-કુટીર, ખીલસ, બ્લેન્ડેસ, શોલસ; નેપાઈનસ વિગેરે.

દરેક જાતના માલ માટે તપાસ કરવા બહામણ.

૩૩ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, જોહાનીસબર્ગ.

ફોન : ૮૩૫-૬૭૮૬

બોક્સ ૧૫૪૯.

રેકોર્ડ વેચાણ

ઇન્ડિયન રેકોર્ડનો હાલનો વેચાણ ભાવ એક રેકોર્ડની ૬ શીર્ષી છે.

	શી.-પે.		શી.-પે.
બનેલા	૫ રેકોર્ડ ૩૦-૦	દારતાન	૫ રેકોર્ડ ૩૦-૦
ગદુ	૫ " ૩૦-૦	લંકા દહન	૫ " ૩૦-૦
રેલ્વે રેકોર્ડ	૫ " ૩૦-૦	સંગીતા	૫ " ૩૦-૦
સાબન	૪ " ૨૪-૦	મિલાપ	૪ " ૨૪-૦
મહાર	૪ " ૨૪-૦	હમલોમ	૪ " ૨૪-૦
ગોશાલ	૪ " ૨૪-૦	માઝ	૪ " ૨૪-૦
કોશી હાથેસ	૪ " ૨૪-૦	એક ઝલક	૪ " ૨૪-૦
મરતાની	૫ " ૩૦-૦	હસ્તાનુસ્થા	૫ " ૩૦-૦
પૂન	૩ " ૧૮-૦	નોબવાન	૩ " ૧૮-૦
તરાના	૫ " ૩૦-૦	હરિ-દર્શન	૩ " ૧૮-૦

સુચના:—પાછળથી ઓર્ડર આપનારને રેકોર્ડ માટે નિરાશ થવું પડશે.

વી. પી. પોસ્ટેજ અને પેકીંગ ખર્ચ શી. ૭-૬.

મળવાનું ઠેકાણું :

ભારત મ્યુઝીક સલુન અને બુકસેલર્સ

૨૮૬ એ સ્ટ્રીટ. — ડરબન.
(ચાલ-જહાન મિતેમા સામે)

એ. કે. હુસેન એન્ડ સન્સ,

હાલસેલ મર્ચન્ટ્સ અને સીધા માલ હિંદી તથા પાકીસ્તાન તથા પરદેશથી મંગાવનાર

અમારે ત્યાં

જરૂરખાખાં: અગરબત્તી, કેરમ બોર્ડ, સાડીઓ, હિંદીની ખંગડી ઓ, પીત્તળ અને ચાંદીના વાસણો, ભેટ આપવાની વિવિધ ચીજો તથા મોટા પ્રમાણમાં જરૂરમન બનાવટના હીતના, રૂબલના, તથા નિચે મુકવાના ઇલેક્ટ્રીક લેંપ સ્ટેન્ડસો મળશે.

આજેજ લખો અથવા મળો.

હુસેન એન્ડ સન્સ

૧૨૬ કવીન સ્ટ્રીટ, ડરબન. બોક્સ ૨૧૬૮, ફોન ૨૭૩૪૮/૯.

ભાડે આપવાનું છે

એક વખત માટે	શી. ૧૦-૦
એક માસ માટે	પા. ૧-૧૦-૦
ત્રણ માસ માટે	પા. ૩-૦-૦
છ માસ માટે	પા. ૪-૧૦-૦
એક વર્સ માટે	પા. ૫-૪-૦

જાહેર ખર્ચર આપી

આ પત્રને

મહદ રૂપ બને.

ભાડે આપવાની છે

એક વખત માટે	પા. ૧ ૧૦ ૦
એક માસ માટે	પા. ૩ ૦ ૦
ત્રણ માસ માટે	પા. ૬ ૦ ૦
છ માસ માટે	પા. ૭ ૧૬ ૦
એક વર્સ માટે	પા. ૧૦ ૮ ૦

Manager: Indian Opinion, P. Bag, Dbn., Natal.

શ્રી કવીન્સલેન્ડ ઇન્સ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ

૧૮૮૬માં ન્યુ સાઉથ વેલ્સમાં સ્થપાઈ છે

આગ અકસ્માત તથા દરીયાઈ માલને

— વિમો —

તેમજ બધી જાતના વિમાનું
કામ કરે છે.

ખાસ હિંદી પ્રતીનીધી

શ્રીમતી તહેમી સોરાબજી રૂસ્તમજી

વધુ વિગત માટે મળો અથવા લખો

૧૦૬ એન્સફીલ્ડ રોડ — બોક્સ નંબર ૪૭૬ — ડરબન.

ટેલીફોન નંબર ૪૭૪૫૩ અને ૪૭૮૮૮.

સ મા ચાર સં ગ્ર હ

—હેલ્થ ત્રણ વર્ષમાં પ્રથમવાર ગયા સપ્ટેમ્બરમાં આપાત કરતાં નિકાસ ૨૬ બાબ રૂપિયાની કિંમત નેટલી વધારે થઈ હતી. હેલ્થે ભારતના વિદેશી વેપારનું સ્વણ પાસું ૧૯૫૫ના સપ્ટેમ્બર મહિનામાં હતું. જે વખતે આપાત કરતાં નિકાસ ૪.૪૮ કરોડ રૂપિયાની કિંમત નેટલી વધારે હતી. એ પછીના મહિના ૫-૫૧ કરોડ રૂપિયા નેટલું વેપારનું અવળું પાસું થયું હતું જે એપ્રિલ, ૧૯૫૮ સુધી ચાલુ રહ્યું હતું.

—વેગનિક અવેપણ અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિ માટેના પ્રધાન શ્રી કુમારુ ઈપ્પીરે શ્રી નવાખસીંગ ચંદ્રાણના એક પ્રશ્નના જવાબમાં આને રાજ્યસભામાં જણાવ્યું હતું કે હૃદયપ્રાદી પ્રાદેશિક સંશોધન પ્રયોગશાળા, ઘાસલેટને ખલે પેટ્રોલિયમના મીથુથી બળી ચક્રે એવા ફાનસની ડીઝાઈન તૃપ્યાર કરી રહી છે અને આ અંગેની શોધ હજી ચાલુ છે.

—કેરોમાં ખતાવાતું ‘મધર ઇન્ડીયા’ ત્રીજા પ્રમુખ નાજરે જોયું હતું અને તેમની સાથે દોહના હાય-કમીશનર તેમની પત્ની સાથે હતા અને ફિલ્મ વિશે બહુ સમજવતા હતાં. શીશ્મ જોષી બહાર નિકળતાં ‘વહા અહૂબત’ ચબ્દો નાજરે ઉચ્ચાર્યા હતાં.

—કહેવાય છે કે; તાજમહલને છુકંપ થી બચાવવા માટે તેના પાયામાં મોટા મોટા લાંકડા નાખ્યા છે જે છુકંપના આંચકાને ચુસી લે. આ લાંકડા જતું નાચકે રસાયણોથી બીજવેલા છે. આ ખતાને છે કે ભારતની બાંધકામની શોધ તે વખતે કેવી હતી.

—ભારતમાં દર વર્ષે ૨૦ અને ૩૦ હજારની આક્રમણ લોખી સર્પ દંચથી મરણ પામે છે. સર્પો ખેતી માટે ઘણા ઉપયોગી છે તેઓ ઉંદરને નાશ કરે છે. તેમ ન કરે તો ઘણા પાકને નુકશાન થાય. આ ઉપરાંત સાપનું ચામડું ઉપયોગમાં આવે છે અને તેનું ઝેર ચિકિત્સામાં વપરાય છે. ૨૫૦૦ જાતો સાપની દુનીયામાં છે. ભારતમાં ૪૦૦ જાતના સાપ છે. તેમાંથી ૮૦ ઝેરી છે. ન્યુઝીલેન્ડ અને આર્કટીક સીવાય દુનીયામાં ક્ષેત્ર સાપો હોય છે.

—આંતરરાષ્ટ્રીય વિદ્યાર્થીઓની પરિષદ તા. ૧૫થી ૨૫ ફેબ્રુઆરી સુધી લીમા, પર્ુમાં ભરાવાની છે. આમાં પાંચે ખંડના પ્રતિનિધિઓ ભાગ લેશે. આમાં વિદ્યાર્થીઓ વિદ્યાભ્યાસમાં આવતી ખેલેલોનો વિચાર વિનિમય કરશે. આ નવમી પરિષદ છે. પ્રથમ પરીષદ અમેરીકામાં ભરાઈ હતી.

—કેનીયા અને યુનાઈડાની યુવાકવિ રાણી માતા ગયા છે. ત્યાં પ્રજા તરફથી તેમનું ભાવબીનું સ્વામત થયું હતું. તેઓ ત્રણ અઠવાડીયા આ પ્રદેશમાં માળશે.

—ભારતના નાણા પ્રધાન મોરારજી દેસાઈને પથરીનું ઓપરેશન કરાવ્યું હતું હવે તેઓ સાવ સારા થઈ ગયા છે.

—અમદાવાદ રેશનની નવરચના માટે ૧ કરોડ રૂપિયા ખર્ચવામાં આવનાર છે. ૧૯૬૧માં નવું રેશન પૂર્ણ થશે.

—નવસારી તાલુકામાં એક બાઇ મોરારજી બીખાભાઇ પટેલ નવી રીતે ખેતી કરી વધુ પાક ઉમાડી જે વધારે ના નાણા મેળવે છે તે નાણાથી તેઓ એ પોતાના મામડાને પાણી પુર પાડવા યત્ન ખરીદ્ય છે.

—અમેરીકામાં અણુ બોમ્બના અખતરા થી ને કિરણો ફેલાય છે તેની અસર ૬૦ ટકા જેટલે ૩ માસ પહેલાં રંતી તેના કરતા ૨૫ ટકાનો વધારો થયો છે. કુધમાં તેના કણો દેખાય છે. આરોગ્ય પર આ ભયંકર અસર કરશે એમ મનાય છે.

—શ્રી વિનોબા ભાવેને તા. ૨૫મીના રોજ જનતા પરિષદના પ્રમુખ શ્રી ઈંદુભાઇ યાત્રિક મળ્યા ત્યારે યાત્રિકે મહાચલ્વરાત અને ગોળીખારનો પ્રશ્ન શ્રી વિનોબા સમક્ષ રજુ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. જવાબમાં વિનોબા જોએ કુંકર્મા કહ્યું હતું કે આજ તા. ૨૫મી ડીસેમ્બરનો દીવસ છે અને કાષ્ટરનો દિવસ છે અને કાષ્ટરે પણ તેમને ખીલાશી ઠોકનારને ‘બુલી જાવ અને માફ કરો’ એ રીતે વર્તવાતું તેમના અનુપાયાઓને જણાવ્યું હતું. એજ પ્રમાણે ‘આપણે પણ બૂતકાળને ઝાઝો વખત માફ નહિ કરતાં વર્તમાનકાળમાં યું થઈ ચકે એમ છે એ શાંતીથી વિચારી દેશને આગળ લઈ જવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.’

સામાજિક ખબરો

લક્ષ સ મા ચાર

તા. ૧-૨-૫૯, ૧૦૧૫ ગોષ વદ ૮, ને રવિવારે; મણુદેવા નિવાસી શ્રી કુલંબભાઇ બીખાભાઇની પુત્રી શ્રી પાર્વતીબેનના શુભ લગ્ન બારડોલી (હાલ ડરખન) નિવાસી શ્રી ગોપાલભાઇ બીખાભાઇના પુત્ર શ્રી શાંતિલાલ સાથે, પાટીદાર હોલ, બેહાનીસખર્માં થયાં હતાં.

નવયુગલને આશીર્વાદ આપવા દુર દુરથી સંખ્યાબંધ સમારનેહી મીત્રો

પધાર્યાં હતાં. ઘણી સંસ્થાઓ તરફથી કુલદાર થયા હતા, ખુશાલી નિખીરો બંને પક્ષોએ અનેક સંસ્થાઓને બેટે આપી હતી. લગ્નમાં હાજરી આપી વર વધુને સુખાશિષ્ય આપવા બદલ બંને પક્ષો આ પત્ર દ્વારા સોનો આભાર માને છે.

* ઠાંડી નિવાસી હાલ જો‘બર્મ’ શ્રી પરસોતમ લાલભાઈની પુત્રી શ્રી. બાણી બેનનાં શુભ લગ્ન કરાડી નિવાસી સ્વ. શ્રી કીજલાલ જોગીભાઈના પુત્ર શ્રી રામજીભાઈ (હાલ યુ. હાઈવર પુટ) સાથે તા. ૧-૨-૫૯ને રોજ બેહાનીસખર્ ખાતે માંધી હોલમાં થયાં હતાં. એ શુભ પ્રસંગે બંને પક્ષોએ અનેક સંસ્થાઓને બેટે આપી હતી.

સાભાર સ્વીકાર :

- જો. જોલ. પટેલ, ડેપુટી, પા. ૧ ૧ ૦
- લક્ષુભાઈ બીખા, જો‘બર્મ’, પા. ૧ ૧ ૦
- નરસીંહભાઈ નારણભાઈ, મોમંચોન, પા. ૧ ૧ ૦
- ફલ્લભાઈ બીખા, જો‘બર્મ’, પા. ૧ ૧ ૦
- એક મીત્ર, મોમંચુકાં, થી. ૮ ૦
- પરસોતમ બાલભાઈ, જો‘બર્મ’, પા. ૨ ૨ ૦

રણુદેવ ગોપાલજી, પો. જો., પા. ૧ ૧ ૦
મણીલાલ રણુદેવજી, પો. જો. પા. ૧ ૧ ૦

સુલ સુધાર

દ્વાંમવાલ સેવા સમાજનો નાનુભાઇ નાયકને અપાયલા તા. ૬ જુન્યુઆરી ના જવાબમાં નાયકને બાલે દેશાઇ છપાયું છે. જે સુલ વાંચોએ સુધારી વાંચવું. —તંત્રી.

સુક્રીપીઠ, ઇનકમ ટેકસ રીટન્સ, લાઇસેન્સીંગ, રેવન્યુ કલીપરન્સ અને ઇનસ્પેક્ટરન્સ માટે મળો :

આર. વીકલ
૧૨ બાકેસી આર્કેડ, ૩૮ માર્કેટ સ્ટ્રીટ, કોરનર ડાયગોનલ અને માર્કેટ સ્ટ્રીટ, બેહાનીસખર્, ફોન ૩૩-૧૬૫૪.

નિનિત બેહણી કોશ
(અનરાતી કે અનરાતી ડીકચનરી.)
અનરાત વિદ્યાપીઠનો - કીંમત ૧૮/૯
મળવાનું ઠેકાણું : આ ઝોશીસ
‘Indian Opinion’
P. Bag, Durban, Natal.

માથે બાંધવાની રીખન અને વેણીઓ
મખમલ, સાડીન, ટાફેટા સીલ્કની, રીખન અનેક રંગ, ડીઝાઇન અને સાઈઝમાં મળશે, લગ્ન મંડપ અને મોટર રાજુખારવા માટે જરૂરયાત રીખનો મળી શકશે.
બધ્યાં માટે મખમલ, અને રેસમ તથા ફેલ્ટની ટોપીઓ કીફાયત બાલે બનાવી આપવામાં આવશે.
અંગોડે બાંધવા મખમલ, રેસમ, કોટન વિગેરેનાં મુલોની રંગ રંગની વેણીઓ અને અનેક પ્રકારના, ઔચર્સ મળશે.
ઠેકાણું : માખરો હેલ્ડસ (મો.) લી.
લેડીઝ એન્ડ ચીલ્ડરન્સ હેલ્થ ટ્રેનચરેકચરર,
ફોન : ૮૩૫-૭૯૯૧ પહેલે માળે,
બોક્સ પરપાઇ. ખાસ્કર મેન્સન્સ
૩૩ વેસ્ક સ્ટ્રીટ, — બેહાનીસખર્.

પો. જો. ૫૩૬૦ —— ટેલીફોન ૩૩-૫૬૨૦
ટેલીગ્રાફ એડરેસ : ‘બગતકો’
બગત બંધર્સ (મો.) લી.
૧૪ કોર્ટ સ્ટ્રીટ,
જે હા ની સ ખર્ગ.
હોલસેલ અને રીટર્નલ મર્ચન્ડ અને ઇમ્પોર્ટર્સ
ખાસ કરીને હમારે ત્યાં ઇન્ડિયન અને ઈંગ્લીશ ઘોસરી,
દેશી માથામાં નાંખવાના જાત જાતના તેલો-અત્તર,
સ્ટેનલેસ સ્ટીલ, પીત્તળના અને એલ્યુમીનમના
વાસણો-કાચ અને પ્લાસ્ટીકની બંગડીઓ-
કેરમબોર્ડ અને સ્ટાઈલર તથા બીજા
અનેક દેશી ચીજો કીફાયત
બાવથી મળશે.

લીસ્ટ નં. ૧ ઉપયોગી પુસ્તકો

આત્મ કથા (પાકું પુકું)	(ગાંધીજી)	૭	૬
... (સંક્ષિપ્ત)	"	૨	૬
આરોગ્યની ચાવી	"	૧	૬
દિલ્હી ડાયરી	"	૭	૧
ધર્મ મંથન	"	૫	૦
નિત્ય મનન (દિગોરાબુને દિવાસ)	"	૨	૩
ચરવહાના અનુભવ	"	૨	૩
ગીતા શોધ (ગીતા વિષે સમજાવી)	"	૧	૦
સ્વામ મંતિ અને ખીન લેખો	"	૬	૦
અનાસક્તિ યોગ (ગીતા પર સરળ ટીકા)	"	૧	૧
અલિંગિયો પહેલો પ્રયોગ	"	૨	૬
મંગળ પ્રવાસ (૧૨ મનોની સમજાવી)	"	૧	૦
દિલ્લ રવરાજ (જુની પ્રત)	"	૧	૦
આરોગ્યતા વિશે સામાન્ય જ્ઞાન. ભાગ ૧ લે (ગાંધીજી)	"	૧	૧
" " " ૨ લે " "	"	૧	૦
સલના પ્રયોગો અને આત્મકથા (૧૯૨૧) " ૧ લે " "	"	૨	૦
" " (૧૯૨૭) " ૨ લે " "	"	૧	૬
મારો જીવનો ખીન અને ત્રીજો અનુભવ (બને)	"	૧	૬
દાઢકોઈડ (બંસીલાલ હીરાલાલ ગાંધી)	"	૧	૬
દાર બંધી શા સાર ? (મારતન કુમારપા)	"	૧	૩
લોકમાન્ય તીલકજી જીવન ચરિત્ર (પાંડુરંજન દેસાઈ)	"	૭	૬
બાપુની છાયામાં (બળવંતસિંહજી)	"	૬	૩
બાપુને પગલે પગલે (રાજેન્દ્ર પ્રસાદ)	"	૬	૩
મહાત્માજીની છાયામાં (બનરયામદાસ ખીરલા)	"	૭	૬
બાપુના પાંચમાં પુત્ર (જમનાલાલજી) ને આશીર્વાદ	"	૭	૬
ગામ બાબત મંડળી (જ્યોતરામ દવે)	"	૨	૦
ગાંધીજી (બાળકોને માટે) "	"	૨	૦
જીવન લીલા (કાકા કાલેલકર)	"	૫	૦
મહાદેવ દેસાઈજી જીવન ચરિત્ર (નરહરી પરીખ)	"	૨	૩
આત્મચરના - આશ્રમી કેળવણી	"	૮	૦

'Indian Opinion' P. Bag, Durban,

લીસ્ટ નં. ૨ વાંચવા લાયક પુસ્તકો

ઇશાવાસ્થ વૃત્તિ (વિનોબાજી)	૧	૬
સ્વિયતપ્રજ્ઞ, ઇશન	૪	૦
ગીલા પ્રવચનો	૨	૦
એક ધર્મ યુદ્ધ (મહાદેવ દેસાઈ)	૧	૩
રામનામ (ગાંધીજી)	૨	૦
બાપુ મારી.મા (મનુષ્યને ગાંધી)	૧	૬
માનવી ખંડિયેરો (કાલેલકર)	૬	૦
બ્યાપક ધર્મ ભાવના (ગાંધીજી)	૬	૦
ગોતરાતી દિવાલો (કાકા કાલેલકર)	૧	૩
દિલ્હી કોમી વિકાસ (અરોહ મહેતા)	૬	૦
બાપુની ગાંધી (કાકા કાલેલકર)	૩	૦
આશ્રમ બંધનાવળિ (નારાયણ મોરેશ્વર ખરે)	૧	૬
મધુકર (વિનોબાજી)	૫	૬
નીતિ નાશને માર્ગે (ગાંધીજી)	૨	૦
કેળવણી નરે કાંતિ (વિઠ્ઠલદાસ કોશરી)	૭	૬
ગાંધીજી અને સામ્યવાદ (કિરોરલાલ મરાવવાળા)	૩	૧
મનુષ્યની સર્વગીણ કેળવણી (ગોપાળદાસ પટેલ)	૧	૩
એકલા જીવેરો (મનુષ્યને ગાંધી)	૨	૦
બા બાપુની શીળી છાયામાં " "	૪	૬
બાપુની પ્રસાદિ (મયુરાદાસ ત્રી કમજી)	૫	૦
કલકત્તાનો ચમન્દાર (મનુષ્યને ગાંધી)	૨	૬
સમજી કાંતિ કિરોરલાલ મરાવવાળા	૪	૦
દિલ્હી અંગ્રેજ વેપાર શાહી (મગનભાઈ દેસાઈ)	૮	૬
નિહારની કોમી આગમાં (મનુષ્યને)	૧	૦
કેળવણીનો કોચરો (ગાંધીજી)	૫	૦
પુલ આક્રિમમાં (કાકા કાલેલકર)	૬	૦
ગાંધીજીનો સરકાર સાથેનો પત્ર નહેરુવાર ૧૯૪૨-૪૪	૩	૦
સત્યાગ્રહની સમપટ્ટી (મગનભાઈ દેસાઈ)	૧	૦
ત્રી પુરુષ મર્યાદા (કિરોરલાલ મરાવવાળા)	૪	૬

INDIAN OPINION, P. Bag, Durban. Natal.

પુરા ખબર !

તમારા ખર્ચેલા પૈસાનું પુરૂવવતર મેળવો. દેશમાંથી આવે કે દરિયાપારથી, ફરવા માટે આવે કે ખીજનેસ અર્થે, પણ દરબાન આવવાનું બને તો ઉમંગ ભેર ચાલ્યા આવે.

પણ ક્યાં ?

નામ અને શરનામું તમારી ડાયરીમાં લખી રાખો

માઉન્ટ એવરેસ્ટ વેલ્ટેરીયન લોન્જ

૧૨૬-૧૨૮ પ્રીન્સ એડવર્ડ સ્ટ્રીટ, — ડરબન. — ફોન : ૬૭૫૭૨.

કારણ

આ એક એવું સ્થળ છે કે જ્યાં સ્વચ્છતા, સુધડતા, સુવ્યવસ્થા અને આરામના દર્શન થાય છે અને જ્યાંથી સ્ટેશન બહાર, બંદર નજીક પડે છે જેથી સમયનો ખચાવ અને હરવા ફરવામાં મેળ આવે છે ?

- (૧) બહાર ગામ કે પરદેશથી આવનાર પસંજરો માટે અગાઉથી ખબર આપશે તો રહેવા સુવા માટે રીજરવેશન થઈ શકશે.
- (૨) ભોજનના પ્રબંધપર ભતિ દેખરેખ રખાય છે.
- (૩) લગ્ન અને તહેવારો માટે ફરક ભતની સ્વાદિષ્ટ, સાત્વીક મીઠાઈ શુદ્ધ ધીમાંજ બનાવીએ છીએ.
- (૪) બહાર ગામના એકરોપર પુરુષ ધ્યાન આપવામાં આવે છે. એક વખત એકર આપી ખાત્રી કરવા ભલામણ છે.